СОНЦА:

Усход, захад, даўжыня дня:

Мінск	— 5.27, 21.03, 15.36;
Віцебск	— 5.11, 20.59, 15.48;
Магілёў	— 5.16, 20.52, 15.37;
Гомель	— 5.21, 20.42, 15.21;
Гродна	— 5.44, 21.16, 15.31;
Брэст	— 5.50, 21.12, 15.22.

МЕСЯЦ:

Першая квадра 5 жніўня.

ІМЯНІНЫ:

Марыі Магдаліны, Фокі, Карніла;
Дамініка, Пратаза.

ЗВЯЗДА

4 ЖНІЎНЯ 1992 г.
аўторак, № 153 (21931)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

ДАРОСЛЫЯ, НЕ ГУЛЯЙЦЕ З ЗАПАЛКАМІ

У нашай газеце расказвалася ўжо пра лясныя пажары, якія палаюць практычна па ўсёй Беларусі і прынялі пагражальныя памеры. На жаль, надзвычай спякотнае сёлета сонца і агонь з дапамогай людзей, ці, хутчэй, наадварот — людзі з дапамогай першых працягваюць тварыць сваю чорную справу. Як паведамілі ў Мінлясгасе рэспублікі, толькі за тры апошнія дні (пятніцу, суботу і нядзелю) зафіксавана 225 выпадкаў, згарэла яшчэ 1.000 гектараў. Буйныя пажары пракаціліся па Бялыніцкім лясгасе (больш як 200 га), Лідскім (каля 300 га). Усяго ж сёлета адпаведнай службай Мінлясгаса «ўзята на ўлік» 4.600 пажараў, якія вынішчылі 4.550 лясных гектараў. У матэрыяле, які быў надрукаваны ў «Звяздзе» ў суботу, прыводзіліся, адпаведна, 4.000 пажараў і 3.500 га. Як бачна, сумны рахунак расце шпаркімі тэмпамі.

У нядзелю позна вечарам моцны пах гарэлага адчуваўся практычна ва ўсім Мінску. Як растлумачылі ў Мінлясгасе, гарэлі ў многіх месцах лясы, якія знаходзяцца на ўтрыманні Мінгарвыканкома, або мінскай лесапаркавай зоны.

Такім чынам, сітуацыя яшчэ больш абвастраецца, яна становіцца амаль некіруемай. У той жа час сіноптыкі па-ранейшаму нічога не абяцаюць. Як жа дзейсна дапамагчы нашаму зялёнаму сябру?

Нагадаем: аблвыканкомы прынялі рашэнне аб забароне наведванняў лесу, прычым адпаведны штраф вызначаны ў размеры да 500 рублёў. Тым больш варта папярэдзіць аматараў пасядзець ля вогнішча. Гэта, улічваючы сітуацыю, проста злачынна. Мінлясгас, грамадскасць заклікаюць: дарослыя, не гуляйце з запалкамі!

У гэту суботу павінен быў адкрыцца паляўнічы сезон, але, відаць, адкрыцця так і не адбудзецца. У Мінлясгасе праінфармавалі, што заўтра павінны прыняць наконт гэтага адпаведнае рашэнне.

Да якога часу будуць дзейнічаць забароны? Да асобнага распараджэння, а яно з'явіцца толькі пасля таго, як пройдуць дажджы.

Карацей, хай дапаможа нам Неба.

(Кар. «Звязды»).

УЖО ГРАНІЦА...

З 1 жніўня 1992 г. уступіў у сілу Часовы пагранічны дагавор паміж Беларускай чыгункай і Міністэрствам шляхоў зносін Расійскай Федэрацыі. У ім агавораны парадак абслугоўвання цягнікоў, умовы іх руху, парадак дзеянняў пры здарэннях, час, які затрачваецца на перадатачных станцыях, а таксама правілы карыстання грузавымі вагонамі і вагонамі пасажырскага парка, адказнасць абодвух бакоў за страты, умовы карыстання чыгуначнымі станцыённымі канструкцыямі і службовымі памяшканнямі на пагранічных перадатачных станцыях.

Ганна ЛАГУН.

ВА ЎРАДЗЕ РЭСПУБЛІКІ

Стабілізацыі работы прамысловасці Беларусі ў першым паўгоддзі г. г. у значнай ступені садзейнічала распараджэнне Савета Міністраў ад 25 мая 1992 г. № 530 аб дазволе дзяржаўным прадпрыемствам, аб'яднанням і арганізацыям ажыццяўляць у маі—ліпені 1992 г. водпуск прадукцыі за межы рэспублікі пры ўмове выканання імі дагавораў па ўнутрырэспубліканскіх пастаўках.

Улічваючы, што пакуль не вырашана канчаткова пытанне аб правядзенні ўзаемазалікаў з Расіяй, а на прадпрыемствах ёсць запасы нерэалізаванай прадукцыі, Савет Міністраў прыняў рашэнне прадоўжыць тэрмін дзеяння гэтага распараджэння да канца бягучага года.

Служба інфармацыі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

УНІВЕРСІТЭТ ГЛЯДЗІЦЬ У РЫНАК

У Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце завяршыліся ўступныя экзамены. Згодна з планам 900 юнакоў і дзяўчат прыняты на першы курс стацыянара.

Зараз на 7 факультэтах новага універсітэта стацыянарна і завочна займаюцца больш за 12 тысяч студэнтаў. БДЭУ рыхтуе спецыялістаў для работы ў галіне міжнародных эканамічных адносін, банкаўскай і страхавой справы, а таксама фінансістаў, менеджэраў, камерсантаў, бухгалтараў. Падрыхтоўка іх прадугледжвае чатыры стадыі вучобы — агульнатэарэтычную, гуманітарную, агульнанавуковую, спецыяльную.

Дастаткова высокі ўзровень выкладчыцкіх кадраў дазволіў перайсці сёлета на двухузроўневую сістэму навучання, якая існуе ва ўсім цывілізаваным свеце, — на падрыхтоўку бакалаўраў і магістраў эканамічных навук.

Анатоль КУЛЯШОЎ.

АПАЗІЦЫЯ: ГАРАЧАЕ ЛЕТА 92-га

Відаць, ужо ўсе змірыліся з тым, што летам народным дэпутатам, як і школьнікам, патрэбны канікулы, каб адпачыць ад невыносна цяжкага сядзення за сталамі і картамі. За выключэннем некаторай часткі саміх дэпутатаў... На днях прайшло пасяджэнне парламенцкай апазіцыі. Як паведаміў карэспандэнту БелаПАН прадстаўнік апазіцыі Алег Трусаў, на пасяджэнні парламентарыі выказалі свае адносіны да заключаных паміж Беларуссю і Расіяй ваенных пагадненняў. У прыватнасці, яны сышліся на думцы, што некаторыя пункты пагадненняў не адпавядаюць інтарэсам рэспублікі і таму яны будуць хадайнічаць, каб парламент не ратыфікаваў іх.

Таксама было вырашана ўнесці некаторыя прапановы і папраўкі ў апошні варыянт Канстытуцыі рэспублікі пасля яго апублікавання.

Акрамя таго, народныя дэпутаты, па словах Алега Трусава, прыйшлі да высновы, што пры цяперашняй раскладцы сіл ва ўрадзе прэзідэнта выбіраць пакуль рана — надта вялікая верагоднасць таго, што былыя партапаратчыкі «прасунуць» свайго чалавека.

Яўген МЕНАЎ.

СПРАВА БЫЛА Ў ТУРЦЫІ

Мяркуючы па зводцы Упраўлення ўнутраных спраў на транспарце, у авіяпасажыраў рэйса Стамбул—Мінск-2 маглі быць буйныя непрыемнасці. Экіпаж самалёта ў момант вылету з аэрапорта Стамбула 24 ліпеня ў 1 гадзіну 05 мінут па паводзінах лайнера вызначыў перагрузку, што парушала цэнтроўку. Пасля прыбыцця ў порт назначэння было праведзена кантрольнае ўзважванне багажу. Агульная вага склала 10.175 кг. У загрузачнай ведамасці — 8.450 кг. Такім чынам, лішнімі аказаліся 1.715 кг. Па словах намесніка начальніка аддзела ўнутраных спраў на паветраным транспарце Міхаіла Сянкевіча, з якім гутарыў карэспандэнт БелаПАНа, перагрузка магла прывесці да авіякатастрофы, але поўнае расследаванне таго, што адбылося, магчыма толькі пры садзейнічанні МЗС.

За некаторымі падрабязнасцямі прыйшлося звярнуцца да першага намесніка начальніка Упраўлення грамадзянскай авіяцыі Алега Рыжыкава. Алег Васільевіч адзначыў, што «шум паднялі дарэмна, ніякай перагрузкі не было, і пасажыраў пратрымалі ў аэрапорце дзевяць гадзін без падстаў, за што заказчык стамбульскага рэйса — нейкая прыбалтыйская фірма — пагражае падаць у суд».

Не журналісту меркаваць, хто мае рацыю, а хто не, але не сакрэт, што нашы грамадзяне, якія вяртаюцца з-за мяжы, не супраць вывезці іхнія супермаркеты і шопы, а самалёты такія маленькія...

Віктар ФЕДАРОВІЧ, БелаПАН.

АКТУАЛЬНА!

«Мяняла»—прафесія перспектыўная

Немілагучнае для нашага вуха і несімпатычнае слова «мяняла» сёлетнія восень і зіма абяцаюць «акультурыць» і напоўніць новым зместам. Перш за ўсё, яно стане прывабным для пачынаючых і патэнцыяльных прадпрыемцаў. Таму што, як толькі парламент канчаткова прыме Закон Рэспублікі Беларусь аб імянных прыватызацыйных чэкавых кніжках (ён ужо разгледжаны ў першым чытанні), у нас узнікне патрэбнасць у арганізацыі і развіцці цэлай галіны спецыфічных пасрэдніцкіх паслуг на камерцыйнай аснове.

— Што гэта за службы і для чаго патрэбныя? — перапытвае начальнік Упраўлення прыватызацыі дзяржмаёмасці Беларусі Валянціна Халымская. — Для таго, каб ператварыць нашы чэкавыя кніжкі або чэкі, калі парламентарыі выберуць усё ж такую форму, у рэальныя, а галоўнае, здольныя прымнажацца, каштоўнасці. Названы закон цяпер дапрацоўваецца сіламі Вярхоўнага Савета, урада, нашага камітэта, Нацыянальнага і Ашчаднага банкаў. Яго канцэпцыя задавальняе ўсе бакі, а вось многія дэталі і тонкасці трэба будзе выдзеліць больш канкрэтна і дакладна. Напрыклад, вызначыць, якая «сума» належыць кожнаму з нас, колькі часу гэтыя разавыя «грошы» будуць у хаду, што за іх зможа набыць чалавек, на якіх умовах укласці ў тое ці іншае прыватызуемае прадпрыемства або прадаць і г. д. Але якой бы ні была канчатковая рэдакцыя дакумента, ужо цяпер ясна, што працэс будзе развівацца па тых жа псіхалагічных, жыццёвых і іншых законах, што і ў Польшчы, Чэхаславакіі, іншых былых сацыялістычных краінах. Частка насельніцтва, як правіла, меншая, абавязкова захоча набыць за свой чэк з даплатай наяўнымі або без яе нейкую маёмасць — жыллё, магазінчык, пральню. Частка ўкладзе яго ў тую ці іншую прыватызуемую вытворчасць. Напрыклад, у акцыянернае таварыства. Але асноўная маса, хутчэй за ўсё, будзе імкнуцца атрымаць грашовую кампенсацыю за сваю долю агульнанацыянальнага набытку, права на які замацоўвае за кожным з нас чэкавая кніжка. Частку ўсёй гэтай работы з чэкавымі «грашыма» і іх уладальнікамі возьме на сябе фондавая біржа, якая спецыялізуецца на каштоўных паперах, і ўжо дзеючыя брокерскія канторы. Аднак спатрэбяцца і два-тры дзесяткі так званых інвестыцыйных фондаў або спецыяльных мяняльных кантор, якія будуць прымаць у насельніцтва чэкі, у нешта ўкладваць іх або перапрадаваць (у тым ліку і замежным купцам) і па меры атрымання прыбытку расплачвацца са сваімі кліентамі.

Сусветны вопыт паказвае, што лепш за ўсё з гэтай работай спраўляюцца камерцыйныя структуры. Наш урад, Камітэт па кіраванню дзяржмаёмасцю думаюць гэтаксама і ніякіх дзяржаўных арганізацый ствараць не збіраюцца. Не ўпусціце свой шанц, ужо вопытныя прадпрыемцы і навічкі. Хоць спецыялісты, занятыя шліфоўкай Закона аб чэкавых кніжках, яшчэ канчаткова не ўстанавілі тэрміну іх выкарыстання ў рэспубліцы і трансфармацыі ў нешта іншае. Ужо вядома, што будзе ён значна большым, чым, напрыклад, у Расіі, якая адвяла на гэта ўсяго 3 гады. У нас плануецца 10. А 10 гадоў стабільнай, цікавай і прыбытковай работы — ці ж гэта не ўдача на фоне пагражальнага беспрацоўя?

Ганна ГЛАДЫШАВА. БЕЛІНФАРМ.

УРАДЖАЙ-92

У паўднёвых раёнах Брэсцкай вобласці поўным ходам ідзе ўборка збожжавых.

Умела і зладжана працуюць на жніве ўсе дзесяць экіпажаў у саўгасе «Мухавец» Брэсцкага раёна. Тэхналагічны ланцужок — поле — зерняток — не дае збояў. Працуюць увесь светлавы дзень, стараючыся не страціць ніводнага каштоўнага кілаграма зерня. Бо сёлетняе засушлівае лета не апраўдала надзей хлебаробаў: ураджайнасць у «Мухаўцы» складае толькі 24—25 цэнтнераў з гектара. Тым не менш гаспадарка ў ліку першых у раёне заканчвае здачу збожжа дзяржаве, плануючы прадаць 520 тон.

НА ЗДЫМКУ: Ірына КОНАСАВА ў дні ўборкі прывозіць і раздае механізатарам абеды прама ў полі.

Фота Э. КАБЯКА. (БЕЛІНФАРМ).

На першым месцы— наёмныя работнікі

Вылучана ініцыятыўная група для стварэння Дэмакратычнай партыі працы Беларусі (ДППБ), якая будзе абараняць перш за ўсё інтарэсы наёмных работнікаў, працягваючы палітычнымі метадамі справу прафсаюзнага і працоўнага руху.

Новая партыя збіраецца выступаць за раўнапраўе ўсіх форм уласнасці, стварэнне народных прадпрыемстваў, правядзенне гуманнай сацыяльнай палітыкі ў адносінах да ўсіх працоўных і сацыяльных груп грамадства.

Ініцыятарамі стварэння ДППБ выступілі савет прафсаюзаў працаўнікоў аўтамабільнага і сельскагаспадарчага машынабудавання, прафком Мінскага падшыпнікавага завода, савет прафсаюзаў працаўнікоў радыёэлектроннай прамысловасці, прафком Гомельскага радыёзавода і іншыя.

З МІЛЬЁНАМІ ВЕСЯЛЕЙ

Толькі што мы расказалі аб перспектывах пошуку золата на тэрыторыі Беларусі — і вось маем новае паведамленне. У Жабінкаўскім раёне пошукава-геалагічная група займалася даследаваннем тэрыторыі, дзе, на думку вучоных, ёсць бурштын. Неўзабаве пасля гэтага з'явілася распараджэнне Савета Міністраў Беларусі аб вылучэнні дзяржаўнаму даследчаму геалагічнаму прадпрыемству для правядзення больш дэталёвых разведвальных работ на тэрыторыі Жабінкаўскага і суседніх раёнаў трох мільёнаў рублёў. З мільёнамі справа, вядома, пойдзе весялей, хоць на сённяшні дзень мы пакуль не можам казаць аб выяўленых бурштынавых радовішчах. Гутарка ідзе толькі аб іх пошуку.

Жменя сонечных промняў

Сёння Янку Брылю—75.

Нават калі пазбавіць яго ўсіх «афіцыяльных» тытулаў, ён усё роўна застанецца народным пісьменнікам. Народным — па сутнасці. Узгадайма раман «Птушкі і гнёзды», бліскучыя аповесці, апавяданні, навелы, эсэ, лірычныя мініяцюры... Ва ўсіх творах пісьменніка — «свабода аўтарскай прысутнасці».

Пра яго творчасць напісана нямала. Брыля называюць класікам беларускай літаратуры, тонкім псіхолагам і філосафам, майстрам трапных афарызмаў і свежых метафар, паэтам у прозе. Кожнае з гэтых вызначэнняў, безумоўна, справядліва, але... «Калі мяне, хвалячы, называюць лірыкам, я адчуваю нейкую прыкрасць: што я вам — тэнар які, бяздумны і саладжавы?..» (з запісаў «Чытаючы апавяданні Чорнага»).

Пра кампліменты — амаль з выклікам. Чалавек, здольны іранічна ставіцца да слоў пахвальбы, — моцны і мудры. Але ж іронію здаўна называюць сарамлівасцю чалавецтва. Такая натуральная, традыцыйна беларуская рыса характару — не з задавальненнем, а з сорамам сустракаць узвышаныя словы ў свой адрас... Пра Брыля гавораць як пра класіка, а ён з'едліва спыняе: «У рускіх ёсць **писатель большой** і **писатель великий,** а ў нас — толькі **вялікі.** А то яшчэ чуў ад адной захопленай ціхоні, што N — «вельмі вялікі пісьменнік».

Хоць так наробім сабе болей класікаў!..» (з запісаў цыкла «Хлеб надзённы»).

Галоўны суддзя пісьменніка, канешне, не літаратурны крытык. Магчыма, не чытач і не час, — а ён сам?..

Скажу шчыра: рыхтуючыся пісаць гэтыя нататкі, перачытала многія Брылёвы творы — і адклала ўбок ужо напісаныя чарнавікі з прыгожымі кампліментарнымі сказамі. Падумалася: наўрад ці маю на гэта маральнае права — маіх равеснікаў можна лічыць «трэцім пакаленнем», мы амаль утрая маладзейшыя. Таму, здаецца, правільней будзе расказаць менавіта пра чытацкія ўражанні (можа, пра творца толькі так і трэба гаварыць — з лейтматывам «Пісьменнік у маім жыцці»?).

...Калі пачала чытаць творы Брыля ўпершыню, адразу неяк унутрана страпянулася. Гэта было адкрыццём не толькі цікавага пісьменніка, але і адкрыццём... роднай мовы. Спачатку, магчыма, мовы: атрымлівала ні з чым не параўнаную асалоду ад прачытанага. Які цуд: «мляўкі смак халоднай, нішчымнай заціркі», «акунь шалпатаўся ў атаўцы»... Так проста, немудрагеліста — і так хараша! Я гадавалася ў вёсцы і чула менавіта такую, смачную народную мову, але ж у многіх выпадках з друкаванага беларускага слова знікала нешта невытлумачальнае — як вітамін з ежы. А тут — ажно дух заняло: чысцюткая мова! Мае памкненні былі па-дзіцячаму дзёрзкія: толькі паступіла на журфак, хацелася і самой пісаць гэтак жа натуральна, дасканала. Каб лепш адчуць, асэнсаваць Брылёву мову, у асобны сшытак выпісвала трапныя, дакладныя словы, прыслоўі, назіранні, роздумы. Хіба не раскоша: «На клумбе — згорбілася і расставіла рукі, як бабуля над градамі, старая, няшчасная яблыня» («Птушкі і гнёзды»). Можна бясконца захапляцца дзівосамі нашай мовы і амаль чарадзейным майстэрствам пісьменніка. А ён і сам прызнаецца:

«Гэта нармальна, што ў мяне яно ёсць, было і будзе — адчуванне роднай зямлі, народа, мовы, — нягледзячы ні на што. Я быў рады, знайшоўшы гэтую сцежку ў юнацтве, яна мяне вядзе і сёння, даволі часта грэючы і адаграваючы запаветным цяплом».

...З часам дзёрзкасць, канешне, прайшла, а сшытак застаўся. Калі пасля універсітэта ехала працаваць у «раёнку», узяла з сабой дзённікі Талстога і сшытак выпісак з Брыля. Хацелася спасцігаць мудрасць жыцця і вучыцца мове. Адно— праз другое. «Трэба змагацца за самога сябе з самім сабою»...

Пераканана: хто трапіў на Брылёву сцежку ў юнацтве, ужо не збочыць са шляху. «Ты пачынаешся тады, калі ніхто і ніштo не дапамагае табе быць добрым ці дрэнным, калі ты робіш выбар сам».

...І зараз той сшытак дзесяцігадовай даўнасці — на маім пісьмовым стале. Зноў з задавальненнем перачытваю творы Янкі Брыля, у якіх не жменя— цэлыя ахапкі сонечных промняў. Яны нясуць адчуванне радасці жыцця, любоў да Бацькаўшчыны і матчынай мовы, прымушаюць думаць і суперажываць.

Сёння так неабходна грамадству мудрае пісьменніцкае слова. І асабліва — «трэцяму пакаленню»...

Таццяна ПАДАЛЯК.

УДАКЛАДНЕННЕ

Новыя мытныя правілы хутка будуць уведзены

Пасля публікацыі ў «Звяздзе» за 1 жніўня справаздачы з прэс-канферэнцыі ў Саўміне рэспублікі на Дзяржкаммытню Беларусі абрушыўся шквал тэлефонных званкоў. Прычынай стала фраза ў «Звяздзе»: «Цяпер грамадзянін будзе мець права ўзяць з сабой за мяжу 5 тысяч рублёў (без растраты іх там), 500 долараў ЗША і падарункаў і сувеніраў на 5 тысяч рублёў». Многія, хто яе прачытаў, вырашылі, што гэтыя правілы ўжо дзейнічаюць. Удакладняем: новыя правілы — справа хуткага будучага. Паводле нашых даных, яны будуць уведзены прыкладна ў канцы жніўня пасля зацвярджэння іх Саўмінам.

Леанід ЛАХМАНЕНКА.

Залаты «ўраджай» Віталя Шчэрбы

Такога сусветны алімпійскі рух яшчэ, здаецца, не ведаў. На адных Гульнях адзін і той жа спартсмен заваяваў шэсць (!) залатых медалёў. Раней яго па пяць разоў узнімаліся на п'едэстал гонару на Алімпіядах легендарныя амерыканцы Марк Спітц (плаванне) і Эрык Хайдэн (канькабежны спорт), ёсць некалькі спартсменаў, што маюць і больш залатых узнагарод, аднак яны атрымалі іх на дзвюх Алімпіядах.

Той жа, хто здзейсніў гэты сапраўды спартыўны подзвіг — наш з вамі зямляк. Размова ідзе пра мінскага гімнаста Віталя Шчэрбу.

Чытачы ведаюць ужо, што зборная Садружнасці Незалежных Дзяржаў па спартыўнай гімнастыцы з вялікай перавагай над сапернікамі выйграла спачатку камандны турнір. Пасля вядучыя спартсмены такіх гімнастычных дзяржаў свету, як Кітай, Японія, Германія, Злучаныя Штаты Амерыкі, вядома ж, СНД, выявілі мацнейшага ў гімнастычным мнагабор'і — самым ганаровым і складаным турніры. Віталь Шчэрба і тут, як сапраўдны лідэр аб'яднанай каманды Садружнасці, праявіў сябе з найлепшага боку. Гэта быў ягоны другі медаль вышэйшай пробы (нагадаем чытачам, што на Гульнях у Барселоне ўпершыню на спаборніцтвах такога рангу пераможцам і прызёрам уручаюцца медалі, так бы мовіць, з натуральных металаў — золата, серабра і бронзы). Прадстаялі яшчэ фіналы на асобных снарадах, і, па выніках выступлення ў мнагабор'і, Шчэрба атрымаў права весці барацьбу за ўзнагароды ў пяці фіналах з шасці.

У вольных практыкаваннях, у якіх, дарэчы, Віталь выступае даволі паспяхова, яго напаткала няўдача: з вынікам 9,712 бала наш зямляк уступіў не толькі чэмпіёну Алімпіяды—Лі Сяо Шану з Кітая, а і яшчэ двум сапернікам, апынуўшыся, такім чынам, на чацвёртым месцы. Іншы разгубіўся б, пачаў бы нервавацца... А вось Шчэрба наадварот — сабраў у кулак нервы, праявіў настойлівасць і бліскучую волю да перамогі. У практыкаваннях на кані, кольцах, брусах і ў апорным скачку ён не пакінуў сваім сябрам па зборнай СНД і сапернікам з іншых краін ніякіх шанцаў. Такім чынам, шэсць залатых алімпійскіх узнагарод атрымалі мінскую прапіску!

Віталю Шчэрбе — дваццаць гадоў. Ён стаў — без перабольшання — каралём сусветнай спартыўнай гімнастыкі.

На жаль, больш узнагарод вышэйшай пробы прадстаўнікі Рэспублікі Беларусь за апошнія тры дні ў Барселоне не атрымалі. Хоць, калі сказаць шчыра, разлічваць на каго ў нас было...

Яўнымі лідэрамі лёгкаатлетычнага сезона-92 паехалі ў Іспанію беларускія кідальнікі кап'я і молата Наталля Шыколенка і Ігар Астапковіч. Але і Шыколенка, і Астапковіч заваявалі «ўсяго» толькі сярэбраныя медалі.

Не спраўдзілі нашы спадзяванні і весляры-«акадэмікі». З трынаццаці пасланнікаў Беларусі толькі двое — Алена Хлопцава і Кацярына Хадатовіч вяртаюцца на радзіму з узнагародамі — яны сталі бронзавымі прызёрамі ў складзе чацвёркі ў акадэмічным веславанні. Больш таго, гэта — адзіны поспех весляроў СНД наогул.

Анатоль ЛЯБЕДЗЬКА: «МЫ БЕЗАБАРОННЫЯ ПЕРАД ПРЫВІДАМ «ДЗІКАГА КАПІТАЛІЗМУ»

Чуткі пра скон Ленінскага камсамола аказаліся моцна перабольшанымі. «Баявы рэзерв і памочнік» зноў заявіў аб сабе, атрымаўшы нядаўна ў Міністэрстве юстыцыі рэгістрацыйнае пасведчанне. Аднак наўрад ці яно можа стаць для маладых неакамуністаў прадметам асаблівай радасці, бо смерць усё ж адбылася. Пакончана з іх манаполіяй у маладзёжным руху. З ЛКСМБ сёння будзе канкурыраваць звыш 20 арганізацый, маючых статус рэспубліканскіх. Больш падрабязна расказаць пра тое, што адбываецца ў маладзёжным асяроддзі нашай рэспублікі, мы папрасілі народнага дэпутата РБ Анатоля ЛЯБЕДЗЬКУ.

— Манаполіі сапраўды больш не будзе, таму што яна цяпер забаронена юрыдычна. У законе «Аб агульных пачатках дзяржаўнай маладзёжнай палітыкі ў Рэспубліцы Беларусь» на гэты конт ёсць асобны пункт. Права выбару маральных, ідэалагічных арыенціраў прадастаўляецца самой моладзі. А той факт, што колькасць створаных аб'яднанняў расце з кожным днём, гаворыць аб тым, што «працэс пайшоў». Іншага проста і быць не магло, бо манаполія на розумы людзей здольна існаваць толькі пры таталітарных рэжымах. Так было ў нацысцкай Германіі, так адбылося ў камуністычнай імперыі, абломкі якой цяпер называюцца СНД.

Не думаю, што якая-небудзь з маладзёжных арганізацый у бліжэйшы час наблізіцца па колькасці да дапутчавага камсамола. Маладзёжны рух пакуль, вобразна кажучы, у эмбрыянальным стане. Ён мае патрэбу ў магутнай падтрымцы. Апошнюю ён можа атрымаць толькі пры ўмове, што рух будзе магутны і арганізаваны.

Разумеючы гэта, наша падкамісія правяла два «круглыя сталы», дзе разглядаліся перспектывы развіцця маладзёжнага руху. Першы раз удалося сабраць прадстаўнікоў 15 арганізацый, другі раз — адзінаццаці. Мы выставілі ідэю стварэння Нацыянальнага савета маладзёжных арганізацый Рэспублікі Беларусь.

— Якія могуць быць функцыі гэтага савета?

— Перш за ўсё — каардынацыя сувязей, наладжванне ўзаемадзеяння паміж маладзёжнымі арганізацыямі. Дзяржаўныя чыноўнікі ніколі не стануць займацца праблемамі нейкіх асобных груп. З Нацыянальным саветам ім давядзецца лічыцца. Акрамя таго, з'явіцца рэальная магчымасць прыцягнуць увагу першых асоб рэспублікі да маладзёжных спраў.

Сярод унутраных функцый савета я вылучаў бы стварэнне ўласнага фонду, які дапамог бы вырашаць сацыяльныя праблемы. Частку грошай павінна даць дзяржава. Так прынята ва ўсім свеце. Ну, а львіную долю сродкаў моладзь зможа зарабіць сама.

Нацыянальны савет дапаможа выйсці ў Еўропу. Там ёсць шмат аналагічных маладзёжных структур, у тым ліку і міжнародных. У адрозненне ад нас у іх ёсць грошы і ёсць жаданне нам дапамагчы. Але на Захадзе згодны субсідзіраваць толькі канкрэтныя праекты. Напрыклад, падрыхтоўку кадраў, барацьбу з маладзёжным беспрацоўем і г. д. Распрацоўкай падобных дакументаў і мог бы займацца Нацыянальны савет. Чэхі і венгры даўно гэта зразумелі і сёння ўжо атрымліваюць валюту. У адзіночку нам з імі сапернічаць будзе цяжка, таму ёсць сэнс скааперавацца з суседзямі па СНД — Расіяй і Украінай. Суверэнітэту гэта не пашкодзіць, а вось пацясніць усходнееўрапейскае лобі будзе зусім па сілах. З Украінай на гэты конт у нас поўнае ўзаемаразуменне, з расіянамі перагаворы ідуць цяжка.

— Безумоўна, валюта рэспубліканскай моладзі не пашкодзіла б. Сацыяльная напружанасць расце з кожным днём і тоіць сур'ёзны выбух...

— Згодзен. Нядаўна я папрасіў МУС падрыхтаваць даведку аб рэалізацыі заканадаўства па ахове правоў непаўналетніх у Рэспубліцы Беларусь. Лічбы літаральна шакіруюць. Штогод у нас рэгіструецца 65—70 тысяч злачынстваў, сярод выяўленых злачынцаў — 6,5 тысячы непаўналетніх. На іх долю прыпадае амаль 16 працэнтаў усіх крымінальных дзеянняў. Маладзёжная злачыннасць вызначаецца асаблівай жорсткасцю, агрэсіўнасцю. Раней, напрыклад, падлеткі ў год учынялі 10—12 забойстваў, 120—130 згвалтаванняў. А вось мінулагоднія даныя — 22 забойствы, 170 згвалтаванняў. Вельмі сумняваюся, што ў бліжэйшы час сітуацыя зменіцца да лепшага.

— Ці ёсць у рэспубліцы маладзёжныя арганізацыі прафашысцкага кірунку?

— Сярод тых, што зарэгістраваны, натуральна, няма. Падпольна — існуюць. Прычым самыя розныя. Паводле даных міліцыі, у Беларусі як мінімум 32 палітычныя групоўкі. У іх уваходзіць каля 500 чалавек пастаяннага складу. Групавыя бойкі, беспарадкі — гэта іх справа.

А, зрэшты, чаго здзіўляцца? Дзесяцігоддзямі моладдзю ніхто не займаўся. Выпешчаныя камсамольскія дзеячы больш клапаціліся пра ўласную кар'еру, чым пра нейкіх хлапчукоў з падваротні. Напэўна, меркавалі, што ўсе пытанні вырашыў іх лепшы сябра беспрытульных Фелікс Дзяржынскі.

— Калі ўжо размова зайшла пра камсамол, ці лічыце вы мэтазгодным удзел ЛКСМБ у рабоце стваранага Нацыянальнага савета?

— Па перакананнях я антыкамуніст, аднак лічу ўсе забаронныя меры ці якія-небудзь абмежаванні ў адносінах да ЛКСМБ і ПКБ недальнабачнымі і няправільнымі. У неакамуністаў ёсць у грамадстве сацыяльная база—люмпены, і не лічыцца з гэтым немагчыма. Што ж датычыцца Нацыянальнага савета, дык ён бачыцца структурай, зарыентаванай на сацыяльную, а не палітычную сферу. ЛКСМБ ж спрадвечна палітызаваная арганізацыя і, калі стане пытанне аб членстве ў Нацыянальным савеце, я буду супраць.

— Прыемна было бачыць, што на апошняй сесіі наш парламент знайшоў магчымасць заняцца клопатамі моладзі. Аднак устаноўлены для моладзі ўзроставы цэнз — 25 гадоў — мякка кажучы, здзіўляе...

— Давайце паглядзім на гэтую праблему ў дзвюх плоскасцях. Калі браць канцэптуальны падыход, разлічаны на грамадства з рынкавай сістэмай эканомікі, са сфарміраванымі дэмакратычнымі дзяржаўнымі інстытутамі, з яго дакладна выяўленай арыентацыяй на прыярытэт асобы перад дзяржавай, дык зусім відавочна — чым раней чалавек становіцца адказным за свой лёс, тым гэта больш выгадна дзяржаве, грамадству, а ў канчатковым выніку — самому індывідууму. І не выпадкова ў большасці еўрапейскіх дзяржаў гранічная ўзроставая рыса для суб'ектаў маладзёжнай дзяржаўнай палітыкі вызначаецца 25 гадамі.

Але гэта класічны варыянт, да якога і мы некалі прыйдзем. Сёння ж рэчаіснасць такая, што маладыя людзі і ў 30, і нават у 35 гадоў зусім безабаронныя перад прывідам «дзікага капіталізму», які ідзе на Беларусь. Да апошняга часу дзяржава ва сваіх функцыях, напрамках дзейнасці з'яўляецца для сваіх грамадзян нічым іншым, як сабесам. Ад нас патрабавалася толькі адно — пакорлівае чаканне: ці то кватэры да часу выхаду на пенсію, кавалак каўбасы ў ветэранскім пайку да Дня Перамогі, ці светлая эра камунізму, надыход якой затрымліваўся з-за падкопаў міжнароднага імперыялізму. Як вынік, дзякуючы такой сваёй мэтанакіраванай дзейнасці дзяржавы-сабеса, у пераважнай большасці сённяшняй моладзі паражоная імунная сістэма, атрафіраваныя стваральныя функцыі. У гэтых умовах абавязак дзяржавы не адварочвацца ад патрэб, інтарэсаў 801 тысячы маладых людзей ва ўзросце ад 25 да 30 гадоў, а стварыць умовы, здольныя ў максімальнай ступені выклікаць да жыцця ўласныя творчыя сілы маладой асобы, даць прастору для яе самаразвіцця і самарэалізацыі. Выходзячы з гэтага, наша падкамісія і адстойвала права моладзі да 30 гадоў з'яўляцца суб'ектам маладзёжнай дзяржаўнай палітыкі. На жаль, дэпутацкі корпус, які ў большасці сваёй мяркуе аб праблемах моладзі па клопатах сваіх уласных дзяцей, адверг разумную прапанову.

— Прагнозы, безумоўна, рэч няўдзячная. І ўсё ж, забыўшы пра гэтую сентэнцыю, давайце паспрабуем. Як, на ваш погляд, будуць развівацца падзеі ў бачнай будучыні?

— Не хачу згушчаць фарбы, але ўсё ідзе да чырвона-карычневага перавароту. Увосень Беларусь чакае ўспышка палітычнай актыўнасці. Гэта аб'ектыўны вынік далейшага пагаршэння эканамічнай сітуацыі. Акрамя таго, скончыўся аргперыяд афармлення структур галоўных палітычных праціўнікаў: камуністаў і дэмакратаў. Упэўнены, што людзей, спазнаўшых смак свабоды, ніколі не загнаць назад у «стойла сацыялізму». Тым не менш рэальнасць спробы вяртання да таталітарнай сістэмы відавочная.

Зарэгістраваная Мінюстам партыя камуністаў Беларусі адразу стала самай масавай. Калгасна-саўгасная наменклатура аб'ядналася ў аграрна-дэмакратычную партыю. Званчэй загучалі галасы патрыётаў са славянскага сабора і г. д.

Дэмакраты пакуль на чале ўлады не былі. Але цяперашняе кіраўніцтва рэспублікі, са сваёй арыентацыяй на рынкавую эканоміку, неакамуністаў таксама не задавальняе. Абапіраючыся на незадаволенасць людзей, яны паспрабуюць паклікаць на барыкады. Што адбудзецца далей, аднаму Богу вядома.

Аляксандр ТАМКОВІЧ.

КЛЯТВА НА ВЕРНАСЦЬ

Першым воінскім злучэннем у ствараемых Узброеных Сілах Беларусі стала механізаваная брыгада, дыслацыраваная ў Гродна. Аб гэтым заявіў міністр абароны рэспублікі генерал-палкоўнік Павел Казлоўскі на пасяджэнні калегіі Міністэрства абароны.

— Працэс стварэння ўласнай арміі ў рэспубліцы набірае тэмпы, — заўважыў ён. — Нашы Узброеныя Сілы будуць складацца са злучэнняў і часцей новага тыпу — высокаманеўраных і добра ўзброеных. Але не меншай гарантыяй бяспекі краіны павінна стаць воінская прысяга на вернасць беларускаму народу.

Члены калегіі адзначылі, у прыватнасці, што ўсё большая колькасць армейскіх афіцэраў схіляецца да думкі аб неабходнасці такой клятвы. Гэта паказалі і праведзеныя ў войсках сацыялагічныя даследаванні, па якіх каля 90 працэнтаў апытаных заявілі аб гатоўнасці прыняць новую прысягу.

І хоць працэс гэты няпросты, як паказаў вопыт некаторых рэспублік былога Саюза ССР, але пачынаць яго трэба не адкладваючы. У сувязі з узнікшай абстаноўкай па фарміраванню арміі міністр абароны і прапанаваў членам калегіі звярнуцца ў Савет Міністраў рэспублікі з просьбай падтрымаць ініцыятыву ваенных і выйсці на чарговую сесію Вярхоўнага Савета Беларусі з заканадаўчай ініцыятывай аб прыняцці воінскай прысягі.

П. Казлоўскі лічыць, што мэтазгодна будзе прывесці рэспубліканскія войскі да прысягі ў канцы года. І назваў прыкладную дату: 31 снежня 1992 года. Гэты час выбраны не выпадкова, растлумачыў міністр. За пяць апошніх месяцаў афіцэры і прапаршчыкі змогуць вырашыць, дзе каму служыць.

Тэкст воінскай прысягі прапанавана напісаць Упраўленню па выхаваўчай рабоце. Затым ён будзе абмеркаваны на калегіі Міністэрства абароны і толькі пасля гэтага перададзены на разгляд у парламент рэспублікі. Прысяга, на думку міністра, павінна прымацца індывідуальна, абавязкова ва ўрачыстай абстаноўцы, каб гэты рытуал стаў святам у воінскіх калектывах. Ды і міністру абароны таксама трэба прыняць прысягу на чарговай сесіі Вярхоўнага Савета, заўважыў П. Казлоўскі.

Валянціна МЕНШЫКАВА,
кар. БЕЛІНФАРМа.

І «КРОНЫ», І СКЕЙТБАРДЫ...

Перапрафілюецца згодна з праграмай «Канверсія» Жыткавіцкі маторабудаўнічы завод. Яшчэ нядаўна асноўнай яго прадукцыяй былі турбастартэры, якія выкарыстоўваюцца ў авіяпрамысловасці. На гэтую прадукцыю і зараз немалы попыт, прычым не толькі на рынку СНД. Кошт кожнага стартэра — 30 тысяч долараў, і гэта абяцае прадпрыемству добрыя даходы. Але, на жаль, ільвіная доля заробленай валюты пакуль асядае ў маскоўскіх пасрэднікаў — у «Авіяэкспарце» і Міністэрстве знешнеэканамічных сувязей.

Менавіта гэта і вымусіла жыткаўчан часова, да вырашэння пытання аб пасрэдніцтве, спыніць адпраўку сваёй прадукцыі на экспарт. Пакуль яна паступае на склад. А прадпрыемства тым часам пераарыентоўваецца на выпуск тавараў шырокага ўжытку. У гандлёвую сетку ўжо пачалі паступаць элементы сілкавання «Крона», матаблокі для патрэб сяла, камплекты драўлянай мэблі для адпачынку, скейтбарды для падлеткаў і інш.

НА ЗДЫМКУ: такія наборы складанай мэблі для адпачынку, якія могуць змясціцца ў аўтамабільным багажніку, прапануюць жыткаўчане спажыўцам.

Сяргей ХАЛАДЗІЛІН.
(БЕЛІНФАРМ).

ПАРАДОКСЫ

НАШ ЧАЛАВЕК У РАСІЙСКІМ ГЕНШТАБЕ

У міжнароднай практыцы, бадай, упершыню здарыўся выпадак, калі дэпутат парламента адной незалежнай дзяржавы прызначаны начальнікам генеральнага штаба ўзброеных сіл другой, суседняй дзяржавы. Героем прэцэдэнту стаў народны дэпутат Беларусі генерал-палкоўнік Віктар ДУБЫНІН, які некалькі месяцаў назад змяніў кабінет камандуючага Паўночнай групы былых савецкіх войск у Польшчы на апартаменты ў расійскім генштабе.

Новае прызначэнне генерала Дубыніна, якое сярод беларускіх парламентарыяў сваёй нечаканасцю выклікала лёгкую разгубленасць — зусім па-іншаму, як прагназуемую і нават пажаданую падзею,— успрынялі на правым беразе Буга. У Варшаве даўно прадказвалі хуткае перамяшчэнне Дубыніна. Больш таго — настойвалі на ім. Не выключана, што менавіта гэта настойлівасць стала адной з прычын таго, што генералу давялося змяніць месца службы. Праўда, наўрад ці хто ў польскім кіраўніцтве мог меркаваць, што тое, з-за чаго польскі бок мае столькі прэтэнзій да Дубыніна, —так высока будзе ацэнена ў Маскве.

«Генерал Дубынін вядзе сябе як царскі губернатар»,— такі лейтматыў пераважнай большасці каментарыяў польскай прэсы за апошнія паўгода, прысвечаных гэтай тэме. Публічныя выступленні генерала, які ў апошні час быў не проста камандуючым групы войск, а і паўнамоцным прадстаўніком расійскага ўрада, шакіравалі не толькі прэсу — яны выклікалі моцнае раздражненне ў варшаўскім кіраўніцтве.

Вось некалькі ацэнак дзейнасці генерала Дубыніна, дадзеных афіцыйнымі прадстаўнікамі Польшчы.

Марцін ГУГУЛЬСКІ, міністр, прадстаўнік урада па сувязях з прэсай: З'яўляецца недапушчальным, каб савецкі генерал крытычна выказваўся аб дзейнасці польскага ўрада. У выступленнях савецкага военачальніка гучаць прэтэнзіі ў адрас свабоднай Польшчы. Генерал Дубынін павінен выказвацца больш абачліва.

Гжэгаж ДЗЕМІДОВІЧ, прэс-сакратар Міністэрства замежных спраў: Выступленні генерала Дубыніна не першы раз з'яўляюцца непраўдзівымі і шкодзяць атмасферы нашых адносін. Генерал Дубынін павінен устрымацца ад выказванняў у пытаннях, якія не адносяцца да яго кампетэнцыі.

Вельмі неадабральна выказаўся аб заявах Дубыніна і тагачасны прэм'ер-міністр Польшчы Ян Альшэўскі.

Што так абурыла палякаў у пазіцыі генерала? Вось некалькі выказванняў В. Дубыніна, якія прыводзяцца ў варшаўскім часопісе «Спотканя» (у перакладзе з польскай):

«Мы знаходзімся тут для абароны польскіх заходніх граніц»;

«Паўстагоддзя савецкія войскі дапамагалі ў Польшчы ўмацоўваць лад, а сёння палякі трактуюць нас як акупантаў і міжнародных злачынцаў, якіх хочуць вывезці ў запламбаваных вагонах»;

«Мы не выйдзем з Польшчы, пакуль не будзе выведзены кантынгент з тэрыторыі Нямеччыны»;

«Калі польскі бок не пагодзіцца з савецкім пратаколам і не праявіць добрай волі, то савецкія войскі выйдуць паводле ўласнага плана».

Каменціруючы гэтыя і іншыя выказванні прамалінейнага рускага генерала, часопіс робіць вывад: «У дыпламатыі існуе прынцып: калі публічныя дзеянні прадстаўніка іншай дзяржавы становяцца залішне клапатлівымі, то гаспадары звяртаюцца да яго ўрада з просьбай аб вызваленні яго з гэтай пасады».

Хутчэй за ўсё, так і адбылося ў выпадку з Віктарам Дубыніным.

У любым выпадку — вельмі праблематычнай выглядае магчымасць генерала адстойваць інтарэсы беларускага народа, з'яўляючыся военачальнікам расійскай арміі. Многія ў Вярхоўным Савеце мяркуюць, што ў блізкім часе можна чакаць, што Дубынін добраахвотна складзе свае дэпутацкія паўнамоцтвы. Прынамсі, бел-чырвона-белага дэпутацкага значка на штрыфелі генеральскага кіцеля ў час з'яўлення Дубыніна на экране расійскага тэлебачання відаць не было. Падобна на тое, што генерал зрабіў адназначны выбар у двухсэнсоўнай сітуацыі, у якой апынуўся.

Вышэйшыя кіраўнікі Беларусі стрымана каменціруюць гэты факт. Станіслаў Шушкевіч, назваўшы выпадак парадоксам пераходнага перыяду, запэўніў, што з цягам часу ўсё стане на свае месцы і такіх недарэчнасцей больш не будзе. Вячаслаў Кебіч, успамінаючы дэпутацкае мінулае Віктара Дубыніна, сказаў, што генерал нямала зрабіў для Беларусі,— дзякуючы яго намаганням, шмат тэхнікі, перасекшы мяжу ля Брэста, не зрабіла гэтага ж за Оршай.

Тым часам месца Дубыніна ў Польшчы заняў генерал-палкоўнік Леанід Кавалёў. Але гэта мала паўплывала на напружаную сітуацыю, звязаную з вывадам расійскіх войск з Польшчы. Па-ранейшаму польская прэса перапоўнена паведамленнямі аб тым, што, пакідаючы краіну, расійскія ваенныя разбураюць і рабуюць аб'екты, якія падлягаюць перадачы, незаконна гандлююць вайсковай маёмасцю, спрабуюць застацца ў Польшчы, ствараючы сумесныя прадпрыемствы.

У апошні час,— праўда, нясмела і рэдка,— падобныя паведамленні з'яўляюцца і ў беларускім друку. Факты вельмі падобныя — разбурэнне і рабаванне будынкаў, гандаль амуніцыяй і іншай маёмасцю, злоўжыванні тых, хто мае дачыненне да армейскіх складаў.

...У нашым Вярхоўным Савеце нямала ваенных. Каму, якой дзяржаве яны служаць,— хто іх ведае: ні адзін з іх прысягі на вернасць Беларусі не даваў. Ці не акажуцца і яны ў адно цудоўнае імгненне за якія-небудзь заслугі ў генштабах чужых дзяржаў?

Валянцін ЖДАНКО,
палітычны аглядальнік.

Людзі павінны быць спакойнымі, але ўважлівымі да свайго здароўя. Непакоіцца мусяць медыкі

З усёй маёй шматлікай радні, што жыве на Брэстчыне і Міншчыне, толькі старэйшы брат два ці тры гады засцерагаўся ад радыяцыі: не збіраў ягад, не набываў малака і мяса ў крамах, купляючы там толькі імпартныя прадукты, або падарожнічаў за харчам у Прыбалтыку. Ён і зусім хацеў туды перабрацца — далей ад радыяцыі, ад забруджанай ежы. Ды неяк не ўдалося. Цяпер жа, у рынкавых умовах, ад радыяфобіі брата не засталося нічога — іншыя праблемы захліснулі... А што мы, астатнія? Ды мы даўно ўжо прывыклі да маральнага ціску Чарнобыля і, калі не жывём у зоне адсялення, дык і зусім заспакоіліся, прызвычаіліся. Мы народ цярплівы. Памятаеце, як у тым анекдоце: павесілі беларуса на шыбеніцы, а потым знялі — жывы! «Як табе ўдалося?»,—пытаюцца. «Ды нічога асаблівага — спачатку муляла, а потым прывык»...

Відаць, такая ўжо наша натура. Пакуль здаровыя, на радыяцыйную небяспеку не зважаем. Тым не менш, варта было б ведаць, чаго ж нам чакаць праз год-два, палепшыцца ці пагоршыцца сітуацыя, якія праблемы яшчэ могуць узнікнуць. Пра гэта разважаюць радыяхімік, эколаг і ўрач.

Яўген Пятровіч ПЯТРАЕЎ, прафесар, загадчык кафедры радыяхіміі Белдзяржуніверсітэта:

— Падстаў для самазаспакаення няма. Радыяцыйная абстаноўка за апошнія гады не змянілася, і чакаць, што яна істотна палепшыцца ў бліжэйшай будучыні, — нельга. Нельга пагарджаць элементарнымі нормамі паводзін у радыяцыйна забруджаных раёнах, бескантрольна спажываць грыбы, ягады. Радыеактыўныя рэчывы цяпер знаходзяцца ў першых 2—3 сантыметрах глебы, у самай урадлівай яе частцы, дзе размешчаны карані ягад, міцэлій грыбоў. Ад адной порцыі грыбоў, бывае, можна атрымаць столькі ж, колькі за год ад малака...

Канешне, ёсць і станоўчае. Цяпер дзяржава шмат робіць для кантролю за чысцінёй харчавання. І можна ўпэўнена сказаць, што прадукты ў магазінах — чыстыя. Не рызыкнуў бы гэта сказаць 2—3 гады назад. Я быў першым, хто не давяраў тады нашаму ўраду, упэўнены, што яны ўсё ведалі. Але цяпер урад, Дзяржкамчарнобыль робяць той неабходны максімум ахоўных мерапрыемстваў, які магчымы. Калі б мы ў 1986 годзе маглі стварыць сітуацыю 1992-га...

— Але ці будзе памяншацца радыеактыўнае ўздзеянне на чалавека ў выніку распаду, міграцыі часціц?

— Канешне, гэта адбываецца... Але тут ёсць некалькі непрыемных момантаў. Стронцый-90, як паказалі доследы маёй лабараторыі, больш чым на 90 працэнтаў знаходзіцца ў абменным стане, можа засвойвацца раслінамі. А кантролю за ім у нас няма — адсутнічае патрэбны інструментарый. Гэта толькі лічыцца, што стронцыю ў прадуктах у 10 разоў менш, чым цэзію. На мой погляд, гэты каэфіцыент можа аказацца зусім іншым. Тут яшчэ не ўсё даследавана. Як і з плутоніем-241, які не з'яўляецца небяспечным, але пераўтвараецца ў амерыцый-241, што выпраменьвае альфа-часціцы. А гэта новая пагроза, якая нас яшчэ чакае...

— Так, а калі чалавек не звяртае ўвагі на ўсё гэта, чым ён рызыкуе?

— Па-першае, якасцю жыцця. Нядаўна я ўдзельнічаў у беларуска-японскім семінары, дзе якраз абмяркоўвалі: а як жа ўздзейнічае радыяцыя на чалавека, у чым яна праяўляецца? На аснове вопыту Хірасімы і нашага, беларускага, было зроблена адназначнае заключэнне: перш за ўсё церпіць ад негатыўнага ўплыву радыяцыі імунная сістэма. І ў нас, і ў Японіі назіраецца, што людзі часцей хварэюць ад самых «несур'ёзных» вірусаў, што хварэюць яны даўжэй, адчуваюць кволасць, хоць ракавых наступстваў, здаецца, і няма.

Па-другое, ёсць шэраг хвароб, якія (хоць гэта толькі імавернасць) «чапляюцца» ў сувязі з радыяцыйным уздзеяннем. Я не медык, але магу прывесці некаторыя лічбы. Паводле афіцыяльных ацэнак наступстваў чарнобыльскай катастрофы, у 1986 годзе было 126 смяротных выпадкаў ад усіх відаў рака на мільён чалавека-бэр. Потым гэтая лічба пачала расці. Цяпер аперыруюць лічбамі ў 700—800... А ёсць шэраг незалежных амерыканскіх, нямецкіх і японскіх ацэнак, якія гавораць аб трох тысячах смерцях ад рака на мільён чалавека-бэр...

Ёсць яшчэ адзін момант, з-за якога нельга заспакойвацца, магчыма, ён яшчэ спрэчны, але на беларуска-японскім семінары прыйшлі да высновы аб значнай шкоднасці пастаяннага, штодзённага радыяцыйнага ўплыву ў малых дозах.

— Можа, усё-такі лепей было б пераехаць (дапусцім, з Брэста ці Пінска) у іншыя мясціны...

— Мяркую, што не. Я ўжо гаварыў пра якасць жыцця. Тут важная не толькі чысціня прадуктаў і застрахаванасць ад радыяцыі, але і знаёмае асяроддзе, сувязі, сябры, родзічы. Калі пакінуць усё гэта, дык пройгрыш можа быць большым за выйгрыш ад перасялення ў Прыбалтыку ці яшчэ куды. Тут не трэба панікаваць, але варта памятаць, што мы жывём у складаных умовах, што ўмовы гэтыя не хутка палепшацца, таму трэба сачыць за сабою, не паводзіць сябе бесклапотна, мяркуючы, што ўсю бяду мы ўжо перажылі.

Генадзь Уладзіміравіч АНЦІПАЎ, начальнік упраўлення Дзяржкамчарнобыля Беларусі:

— Дзяржава шмат робіць, каб нашы грамадзяне маглі сябе адчуваць больш-менш спакойна. За тры гады ў сістэме дзяржаўнага гандлю не было выяўлена фактаў перавышэння кантрольных узроўняў. Сістэма кантролю ў нас шматступенная і дастаткова жорсткая. А цяпер, калі заканчваецца тэрмін дзеяння рэспубліканскіх кантрольных узроўняў РКУ-90 і Нацыянальная камісія па радыяцыйнай абароне рыхтуе новыя, дзе патрабаванні ўзмацняюцца, дапушчальныя нормы будуць памяншацца...

— А што датычыць прадукцыі з падсобных гаспадарак?

— У прыватным сектары больш складана сачыць за забруджанасцю. Але пэўныя меры таксама прымаюцца як раённымі санэпідэмслужбамі, так і мясцовымі цэнтрамі радыяцыйнага кантролю, якіх ужо створана больш за сотню... Вырашаюцца праблемы з акультурваннем пашы, а дзе гэта немагчыма зрабіць,— там шукаем іншыя метады абясшкоджвання прадукцыі.

Да прыкладу, цяпер даследуем выкарыстанне цэзійзвязваючых болюсаў, што ўводзяцца ў рубец (пярэдні страўнік) каровы, дзе яны сарбіруюць радыенukліды. Першапачатковыя вынікі эксперымента ў Лельчыцкім раёне станоўчыя. Значыць, будзем выкарыстоўваць гэтыя болюсы і ў прыватным сектары...

— Наколькі, па-вашаму, абгрунтаваныя апасенні, звязаныя з пашырэннем радыяцыйнай «плямы» на Беларусі за кошт эрозій, вадацёкаў?..

— Аб значных з'явах гаварыць не даводзіцца. Тое, што з'яўлялася на картах у апошнія гады,— вынік удакладнення радыяцыйнай абстаноўкі. У нас някепска адладжана сістэма радыяцыйнага экалагічнага маніторынгу, абавязкі падзелены паміж міністэрствамі і ведамствамі, міграцыю радыенуклідаў мы прасочваем... Найбольшыя праблемы тут у водным пераносе, аднак, як ведаеце, рэкі з забруджаных нашых раёнаў цякуць на Украіну, і там гэтым вельмі занепакоены.

— А вось лясныя пажары, якія бушавалі на Гомельшчыне вясной, ды і цяпер, ці моцна яны «карэкціруюць» карту забруджанасці?

— Так, ёсць такая праблема. Справа ў тым, што лясы — гэта адна з найбольш забруджаных экалагічных сістэм, яны як бы ўсмоктваюць бруд, а пры гарэнні — яго выдзяляюць. Пажары ў зонах адсялення бываюць, і даволі часта. Ведаеце, які бур'ян вырастае на акультураных глебах, ён высыхае, а потым лёгка загараецца... Работы па знішчэнню пажаранебяспечнасці вядуцца, але праблемы ёсць. Што ж датычыць маштабаў пераносу радыеактыўных рэчываў з паветранымі масамі пад час пажараў, дык яны, безумоўна, сур'ёзныя, але нязначныя ў параўнанні з першапачатковым забруджваннем 1986 года.

А ўвогуле, экалагічная абстаноўка павінна ўсё-такі паляпшацца і за кошт распаду радыенуклідаў, і за кошт іх міграцыі ўглыбіню... Ціск радыяцыі на чалавека зменшыцца. Іншая справа, што ціск гэты пастаянны, з дня ў дзень.

Ларыса Мікалаеўна АСТАХАВА, намеснік дырэктара клінікі НДІ радыяцыйнай медыцыны, прафесар:

— Найбольшы клопат выклікае стан здароўя тых, хто жыве ці жыў у зонах адсялення або жорсткага кантролю, асабліва дзяцей і ліквідатараў. Але ёсць цэлы шэраг раёнаў на Брэстчыне і Гомельшчыне, дзе шчыльнасць забруджвання невысокая, але з-за геахімічных асаблівасцяў ці па іншых прычынах радыенукліды лёгка праходзяць праз раслінны і жывёльны ланцужок і трапляюць з ежай у чалавека. А калі ўлічыць, што з 1986 года наша ўвага была прыкаваная да людзей, што жылі на вельмі забруджаных тэрыторыях, то ў пачатку 90-х гадоў мы атрымалі значную праблему ў выглядзе цэлай хвалі выяўленых людзей — накапляльнікаў радыенуклідаў з гэтых мясцін. Абследуючы іх, мы дадаткова заўважылі, што накапілі яны не толькі цэзій, але і нітраты, солі цяжкіх металаў...

Самая небяспечная праблема цяпер — захворванні шчытападобнай залозы. У нашай клініцы ляжыць 10 дзяцей з ракам гэтага органа, вельмі цяжка хворых, у іншых адзначаюцца парушэнні функцый залозы, запаленчыя працэсы... Відавочна, будуць праблемы і з боку ўсёй эндакрыннай сістэмы, бо ў арганізме ўсё ўзаемазвязана... Мы спазняемся з выяўленнем захворванняў на ранніх стадыях, спазняемся з лячэннем, не маем патрэбных магутнасцей. Што такое 190 ложкаў і некалькі лабараторый нашай клінікі, калі, паводле маіх ацэнак, пацярпела да паўмільёна дзяцей, якіх трэба абследаваць на самым сур'ёзным узроўні...

Яшчэ адна бяда — захворванні імуннай і крывятворнай сістэм, якія мы ўсё больш і больш рэгіструем у людзей, што атрымалі значныя дозы абпраменьвання. Падступяцца, напэўна, і генетычныя паталогіі.

— Такім чынам, вы мяркуеце, што стабілізацыі не прадбачыцца?

— Як урач я павінна была б заспакойваць людзей... Але як спецыяліст, які бачыць дынаміку змяненняў,— не магу гэтага рабіць. Мне думаецца, што па шэрагу паказчыкаў сітуацыя будзе ўскладняцца, вал нейкіх наступстваў будзе нарастаць. Прычым у нас гэта пачынаецца раней, чым, да прыкладу, у Хірасіме, на Маршалавых астравах,— дапасоўваюцца да гэтага экалагічныя, эканамічныя праблемы, масіўнасць аварыі і забруджванняў.

— А як сябе павінны адчуваць жыхары рэспублікі, якія не жылі на забруджаных тэрыторыях?

— Рэспубліка пацярпела амаль што ўся. Радыяцыя нікому не пайшла на карысць. Іншая справа, што ў кожнага чалавека ёсць свой парог рызыкі. Для дарослага здаровага мужчыны і 5 бэр — драбніца, а для дзіцяці... А калі ў яго яшчэ запозненае развіццё імуннай сістэмы? Прадказаць нешта цяжка.

— А многія ж заспакоіліся...

— І добра. Я лічу, што людзі якраз павінны быць спакойнымі, але ўважлівымі да свайго здароўя. Непакоіцца мусяць урачы і тыя, хто абавязаны забяспечыць медыцынскае абслугоўванне і рэабілітацыю нашых грамадзян, што пацярпелі ад Чарнобыля.

— Але ці дастаткова для гэтага ў нас магутнасці медыцынскіх устаноў, фінансавых сродкаў?

— На жаль, не. Патрэбна тэрмінова ствараць вялікую клініку (будаўніцтва яе далей катлавана не ідзе), неабходныя профільныя дзіцячыя аддзяленні, у тым ліку хірургічнае па шчытападобнай залозе. Патрэбны спецыялізаваныя цэнтры па эндакрыналогіі. Трэба пабудаваць як мінімум некалькі рэабілітацыйных цэнтраў, неабходна экалагічнае аздараўленне ўсёй рэспублікі, моцная навуковая падтрымка. Той медыцынскі патэнцыял, які ёсць сёння, нас не можа задавальняць. І мы абавязаны з максімальнай эфектыўнасцю выкарыстаць і ўласныя сродкі, і дапамогу іншых краін дзеля таго, каб у бліжэйшым будучым мы цалкам маглі кантраляваць сітуацыю, ратаваць здароўе нашых грамадзян.

Запісаў
Валер КАЛІНОЎСКІ.

ЦЭМЕНТ З ВУШЭЙ ВЫКАЛУПВАЦЬ НЕ БУДЗЕМ?

ЖАБІНКА. Цэментны цэх на 50 тысяч тон цэменту ў год, які меркавалася размясціць паблізу пасёлка цукровага завода, будавацца не будзе. Супраць выступілі мясцовыя жыхары, сесія гарсавета, абласны камітэт па экалогіі.

Сапраўды, разліковыя выкіды цэха, каля 20 кілаграмаў у гадзіну, зусім не жарты... Кіраўніцтва праўлення «Аблсельбуда» шукае цяпер іншыя варыянты будаўнічай пляцоўкі пад цэментную ўстаноўку.

БелаПАН.

САМАЛЁТЫ ПАДАЮЦЬ І НА ЗЯМЛІ

У аэрапорце «Мінск-2» пры ўстаноўцы цягачом «БелАЗ» на стаянку самалёта ТУ-154, які прыбыў з Мурманска, выбіла пярэднія шасі і лайнер насавой часткай лёг на цягач. Вадзіцель цягача атрымаў смяротную траўму. Расследаванне праводзіць Мінская транспартная пракуратура.

Віктар ФЕДАРОВІЧ,
БелаПАН.

РОЗГАЛАС

АДПУСКНЫЯ НАВІНЫ

АХ, МОЙ МІЛЫ АЎГУСЦІН... УСЁ МІНЕЦЦА, УСЁ!

Нягледзячы на сумны вопыт мінулагодняга адпускніка Гарбачова М. С., беларускае кіраўніцтва вырашыла адпачыць менавіта ў жніўні. Вось так робяць гэта Старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі Станіслаў Шушкевіч, прэм'ер-міністр Вячаслаў Кебіч і міністр замежных спраў Пётр Краўчанка.

Станіслаў Шушкевіч часова перакваліфікаваўся ў будаўніка. Дарэчы, тое ж самае ён зрабіў роўна год назад: «Я зусім дакладна выкладу вам храналогію. Я знаходзіўся ў адпачынку і на садова-агародным участку ў сваім універсітэцкім кааператыве пры дапамозе бетонамяшалкі і розных інструментаў будаваў тое, што я называю сваёй дачай. У 11 гадзін 19 жніўня я прыехаў у Вярхоўны Савет, звярнуўся да Старшыні М. І. Дземянцея і сказаў, што нам патрэбна склікаць сесію». Незадоўга перад тым, як пайсці ў водпуск, спікер беларускага парламента таксама сказаў мне, што работы па ўзвядзенню дачы яму «хопіць на ўсё астатняе жыццё», паколькі за рэдкія выхадныя дні, якіх амаль не бывае, і нават за водпуск закончыць яе немагчыма.

А Вячаслаў Кебіч, які пайшоў у водпуск на тыдзень раней Станіслава Шушкевіча, вырашыў не здраджваць традыцыі і адправіўся папіць вадзічкі ў Жалезнаводск, куды ён рэгулярна ездзіць у санаторый. Як сказалі ў Савеце Міністраў, ён, хутчэй за ўсё, прабудзе там усяго два тыдні і прыкладна да 10 жніўня вернецца ў Мінск.

Па-еўрапейску адпачне, калі можна так сказаць пра даволі актыўны адпачынак, міністр замежных спраў Беларусі, які адправіцца ў Барселону на закрыццё Алімпіяды-92. Паводле паведамленняў канфідэнцыяльных і зусім кампетэнтных крыніц у МЗС РБ, член Нацыянальнага алімпійскага камітэта Беларусі Пётр Краўчанка паедзе ў Іспанію, узяўшы «водпуск за свой кошт». Аднак яго знаходжанне за мяжой не будзе вельмі працяглым — відаць, і з-за велічыні «свайго рахунку» таксама.

Зрэшты, якім бы доўгім ні быў водпуск, усё роўна ён калі-небудзь закончыцца. Усё мінецца, усё! А праз год паўторыцца.

Юрыс АКРЫУС,
БелаПАН.

ВІЗІТ АДКЛАДЗЕНЫ

На адрас Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь паступіла тэлеграма са Швейцарыі. У ёй паведамляецца, што прыбыццё ў Мінск Старшыні Нацыянальнага савета Швейцарскай канфедэрацыі Ханса-Рудольфа Небікера, якое чакалася 4 жніўня, адкладваецца. На жаль, пан Небікер нечакана захварэў і лёг у клініку для лячэння. Магчымасць візіту Старшыні Нацыянальнага савета ў Беларусь будзе ўдакладнена па афіцыяльных каналах.

БЕЛІНФАРМ.

АБ БУДАЎНІЦТВЕ АБ'ЕКТАЎ САЦЫЯЛЬНА-КУЛЬТУРНАГА ПРЫЗНАЧЭННЯ Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

У студзені —чэрвені 1992 года за кошт усіх крыніц фінансавання пабудаваны і ўведзены ў дзеянне агульнаадукацыйныя школы на 2.775 вучнёўскіх месц, дашкольныя ўстановы — на 4.700 месц, бальніца — на 210 ложкаў, амбулаторна-паліклінічныя ўстановы — на 820 наведванняў у змену, клубы і дамы культуры — на 1.600 месц. Выкарыстанне гадавога ліміту капітальных укладанняў у студзені — чэрвені г. г. склала 50 працэнтаў, выдаткавана 2,1 мільярда рублёў.

У параўнанні са студзенем—чэрвенем 1991 года ўвод у дзеянне агульнаадукацыйных школ павялічыўся на 987 вучнёўскіх месц, або на 55 працэнтаў, увод у дзеянне клубаў і дамоў культуры знізіўся на 900 месц.

У асноўным будаўніцтва аб'ектаў сацыяльна-культурнага прызначэння ажыццяўляецца за кошт сродкаў дзяржаўных прадпрыемстваў і арганізацый.

За кошт сродкаў калгасаў уведзены ў дзеянне дашкольныя ўстановы на 380 месц, або 13 працэнтаў гадавога плана, клубы і дамы культуры — на 1.400 месц, або 15 працэнтаў. На будаўніцтва аб'ектаў сацыяльна-культурнага прызначэння калгасамі выдаткавана 95,2 мільёна рублёў капітальных укладанняў, або 31 працэнт да гадавога ліміту.

У студзені — чэрвені г. г. за кошт сродкаў, выдзеленых на ліквідацыю вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, уведзены ў дзеянне бальніца на 210 ложкаў, паліклініка на 400 наведванняў у змену і дзіцячы сад на 330 месц у г. Гомелі, амбулаторыя на 20 наведванняў у змену ў саўгасе «Манькавіцкі» Столінскага раёна, дзіцячыя сады на 280 месц у г. Ганцавічы, на 50 месц у Светлагорскім і 25 месц у Жыткавіцкім раёнах, агульнаадукацыйныя школы на 162 вучнёўскія месцы ў Ельскім і на 40 вучнёўскіх месц у Жыткавіцкім раёнах, клуб на 200 месц у Жлобінскім раёне.

Дзяржкамстат Рэспублікі Беларусь—БЕЛІНФАРМ.

АБ БУДАЎНІЦТВЕ ЖЫЛЛЯ Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

На будаўніцтва жылля і аб'ектаў сацыяльна-культурнага прызначэння ў 1992 годзе накіравана 40,3 млрд. рублёў капітальных укладанняў.

У цэлым па рэспубліцы за кошт усіх крыніц фінансавання ў 1992 годзе капітальныя ўкладанні ў жыллёвае будаўніцтва складуць 26,5 млрд. рублёў.

У І паўгоддзі г. г. асвоена на гэтыя мэты 11,3 млрд. рублёў капітальных укладанняў, або 43 працэнты гадавога ліміту прадпрыемстваў і арганізацый.

За кошт усіх крыніц фінансавання ў І паўгоддзі 1992 г. здадзена ў эксплуатацыю 20,3 тысячы новых кватэр агульнай плошчай 1.318 тысяч квадратных метраў.

У рэспубліцы 62 працэнты будаўніцтва жылля будзе ажыццяўляцца за кошт дзяржаўных сродкаў.

За кошт гэтых сродкаў у І паўгоддзі г. г. уведзена ў дзеянне 911тыс. кв. метраў жылля, або 23 працэнты да плана, у тым ліку за кошт сродкаў прадпрыемстваў і арганізацый 584 тыс. кв. метраў, або 22 працэнты.

Для жыллёва-будаўнічых кааператываў за шэсць месяцаў 1992 года ўведзена ў дзеянне 3,5 тыс. кватэр агульнай плошчай 209,6 тыс. квадратных метраў, або на 6 працэнтаў менш, чым у студзені — чэрвені 1991 г.

Удзельная вага індывідуальнага жыллёвага будаўніцтва ў агульным аб'ёме ўведзенага ў І паўгоддзі жылля склала 7 працэнтаў.

За кошт усіх крыніц фінансавання для сельскіх жыхароў уведзена ў дзеянне 1,8 тыс. кватэр агульнай плошчай 148 тыс. квадратных метраў, або 47 працэнтаў да студзеня — чэрвеня 1991 года. За кошт сродкаў калгасаў пабудавана 47,5 тыс. квадратных метраў жылля, што складае 32 працэнты ад агульнага ўводу ў сельскай мясцовасці.

У студзені — чэрвені 1992 года ўведзена ў эксплуатацыю 216 тыс. квадратных метраў агульнай плошчы жылля за кошт сродкаў, накіраваных на ліквідацыю вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Для сем'яў, якія перасяляюцца з раёнаў Гомельскай і Магілёўскай абласцей, прадугледжваецца ўвесці ў эксплуатацыю ў 1992 годзе жылыя дамы агульнай плошчай 729 тыс. квадратных метраў, у студзені — чэрвені 1992 г. уведзена 2,8 тыс. кватэр агульнай плошчай 176 тыс. кв. метраў, або 24 працэнты да плана.

Дзяржкамстат Рэспублікі Беларусь—БЕЛІНФАРМ.

ФУТБОЛ

Вяртанне Сяргея Гоцманава

Без асаблівых гучных рытуалаў адбылося адкрыццё другога нацыянальнага чэмпіяната рэспублікі па футболу. У Магілёве і Брэсце, Гродна і Бабруйску, Віцебску і Рэчыцы аматары спорту з большай ахвотай працавалі на ўласных участках зямлі, глядзелі рэпартажы з алімпійскай Барселоны, чым назіралі за барацьбой у першым туры першынства. Яно і зразумела: адным зараз — не да футбола, іншым — не даспадобы клас гульні футбалістаў... Так што застаецца жыць ранейшым — спадзяваннямі...

Толькі ў Маладзечна балельшчыкі спаўна запоўнілі мясцовы стадыён. І зноў жа не без падстаў: па-першае, сапернікамі мясцовага «Металурга» былі «самі» дынамаўцы Мінска, а, па-другое, яны, вядома ж, памяталі, што ранняй вясной у першым туры першага чэмпіяната Рэспублікі Беларусь маладзечанцы вельмі дастойна выглядалі на мінскім стадыёне «Дынама», дзе згулялі з гаспадарамі ўнічыю. Адным словам, паядынак каманд настаўнікаў-сяброў Сяргея Бароўскага і Міхаіла Вяргеенкі чакаўся з цікавасцю...

Але роўнай гульні, захапляючых момантаў на полі аматары так і не ўбачылі. Больш вопытныя і лепш падрыхтаваныя дынамаўцы адразу ж захапілі ініцыятыву, на працягу ўсёй гульні дыктавалі свае ўмовы. У першым тайме Валерый Вялічка, а ў другім два разы Сяргей Гоцманаў (пасля трох гадоў ваяжу па замежжы ветэран «Дынама» вярнуўся ў родны калектыў) прымусілі гаспадароў пачаць з цэнтра поля. І толькі на апошняй мінуце Сяргей Гоманаў забіў гол прэстыжу. 3:1 — дынамаўцы, як і чакалася, пачалі лепш, чым ранняй вясной...

У іншых сямі матчах першага тура толькі адзін раз перамогу таксама святкавалі госці. Гэта былі «малодшыя браты» дынамаўцаў — футбалісты каманды «Беларусь», створанай на базе дубліруючага саставу таго ж «Дынама». У Магілёве яны выйгралі ў сярэбранага прызёра першага чэмпіяната — мясцовага «Дняпра» — 1:0. Гол забіў Васіль Смірных. Дынамаўцы Брэста з мінімальным лікам 1:0 перамаглі «Гомсельмаш» (вызначыўся Аляксандр Герасімук). Бабруйскі «Трактар» згуляў унічыю — 0:0 з віцебскім СКБ «Лакаматыў». З аднолькавым лікам — 3:0 КІМ перамог «БелАЗ» (мячы забілі Аляксандр Куланін — два і Андрэй Вехцеў), а магілёўскае «Тарпеда» —«Абутнік» (вызначыліся Васіль Качур, Дзмітрый Барабаш і Мікалай Насташэўскі (з пенальці). «Ведрыч» выйграла ў «Шахцёра» — 2:0 (галы на рахунку Генадзя Шынкарова і Уладзіміра Канавалава (з пенальці), а «Хімік» — адолеў «Будаўнік» — 2:1 (Юрый Мазурчык і Дзмітрый Траско забілі мячы ў продзенцаў, Віталь Тараканаў — у старадарожцаў).

Другі тур — у чацвер, 6 жніўня.

КАНЕЦ АДНОЙ СЕНСАЦЫІ

ІНШАПЛАНЕЦЯНЕ ПРЫЛЯЦЕЛІ... З ПІЎНОЙ

Гэтыя дзіўныя малюнкі пачалі з'яўляцца ўначы, за некалькі тыдняў да жніва, на хлебных палях Паўднёвай Англіі 14 гадоў назад. Спачатку яны ўяўлялі сабой серыі кругоў, размешчаных у пэўным парадку, потым у іх з'явіліся «антэны», «спадарожнікі», дугі, адросткі ў форме косак. Было адзначана, што палосы ўнутры кожнай загадкавай фігуры сагнутыя і ўкладзеныя спіральна па гадзіннікавай стрэлцы. А ў адным з кругоў даследчыкі знайшлі жэлепадобнае рэчыва белага колеру. Людзі, якія трымалі яго ў руках, параўноўвалі «жэле» з мармеладам ці халадцом. Кажуць, што да яго праявілі цікавасць нават М. Тэтчар і каралева Елізавета.

Пытанне аб аўтарах гэтых «хітрыкаў» многія гады заставалася адкрытым, а два прызы, зацверджаныя фондам Крэслера і газетай «Сандзі-мірар» за разгадку феномена, не ўручанымі.

Інжынер - электрык Колін Эндрус і яго калега Пэт Дэльгада часова пакінулі свой асноўны занятак і поўнасцю аддалі сябе рашэнню загадкі. Яны правялі на Солсберыйскай раўніне амаль два месяцы, узброіўшыся інфрачырвонымі датчыкамі, прыборамі начнога бачання, тэле- і кінакамерамі, здольнымі здымаць пры слабым асвятленні, магнітафонам... Аднак і гэта не дапамагло.

Спецыялісты не адмовілі сабе ў задавальненні вылучыць шэраг прапаноў — ад палеглых у выніку прымянення надзвычайных доз угнаенняў хлябоў да выпрабаванняў лазернай зброі і пасадак НЛА. Праўда, група французскіх энтузіястаў, якія вывучалі кругі на палях, выказала меркаванне, што іх робіць спрытная група жартаўнікоў (іх нават удалося зняць прыборамі начнога бачання), але...

«Гэта мог зрабіць толькі вышэйшы розум — прышэльцы з космаса, — пісаў у сваёй кнізе «Доказ у выглядзе круга» Пэт Дэльгада. Колін Эндрус быў больш асцярожным. Падсумаваўшы вынікі даследаванняў, ён заявіў: «Я не сцвярджаю, што мы маем справу з пазазямным умяшаннем, але і не адмаўляю гэтага!»

І ўсё-такі намаганні дзесяткаў (калі не соцень) людзей не прапалі марна. Сёння мы ведаем аб гэтых дзіўных кругах усё! На працягу многіх гадоў два сябры, Дэвід Чорлі і Дуглас Боўэ, выкарыстоўваючы нехітрае прыстасаванне — драўляную дошку даўжынёй адзін метр дваццаць сантыметраў і маток вяроўкі, старанна працавалі за іншапланецян. На жаль, чарговы доказ наведвання Зямлі гасцямі з космаса аказаўся жартам, ідэя якога нарадзілася ў піўным бары.

«Нас падманулі... Мы ўсе засталіся ў дурнях!» Так пракаменціравалі чыстасардэчнае раскаянне Чорлі і Боўэ «даследчыкі феномена». А вось аўтары сенсацыйных артыкулаў у журналах і газетах гэта зрабіць пакуль не спяшаюцца.

Уладзімір ЛАРЫЁНАЎ.

TU-134

БЕЗ СЛОЎ.

«Басовішча-92»: тры дні ў баявых умовах

Хацця да акопаў на фестывалі Музыкі Маладой Беларусі справа не дайшла

Як трапна выказаўся адзін з арганізатараў «Басовішча-92» на заключнай сустрэчы з журналістамі, сёлетні фестываль самы час параўноўваць толькі з трыма днямі, пражытымі ў баявых умовах. І падставы для гэтай рэплікі экспромтам былі самыя што ні на ёсць грунтоўныя. Дзіўна, але з цягам часу пакуль што адзіная вялікамаштабная акцыя Музыкі Маладой Беларусі ніяк не можа пазбавіцца ад грузу традыцыйных праблем, а ў шэрагу выпадкаў усё новыя і новыя цяжкасці з'яўляюцца там, дзе пра іх ніхто нават не заікаўся ў папярэднія гады. І віна тут не столькі ў адкрыта слабай арганізацыі з боку БАС (Беларускае аб'яднанне студэнтаў у Польшчы) — а гэта можна зразумець ужо з таго, што на адным энтузіязме студэнтаў далёка не заедзеш, —колькі ў нерастлумачальнай пасіўнасці з боку, здавалася б, зацікаўленых асоб на Беларусі. Мала таго, што ні адна беларуская фірма не ўклала ў гэтую справу ні капейкі, дык яшчэ паўсюдна ствараліся штучныя перашкоды на шляху больш-менш прымальнай каляфестывальнай дзейнасці.

У прыватнасці, арганізатары «Басовішча-92» звярнуліся ў Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь, каб была аблегчана працэдура праезду беларускіх артыстаў цераз граніцу ў дні фестывалю. На жаль, ніякіх пазітыўных дзеянняў у гэтым напрамку з боку МЗС зроблена не было. У першы дзень не паспелі трапіць на фестываль тры гурты. Аўтобус з наваполацкімі музыкантамі наогул тры дні курсіраваў паміж мытнямі Гродна і Брэста і толькі пасля традыцыйнага давання «ў лапу» артысты ўсё ж знайшлі брэш у непрабівальнай сцяне абыякавасці. У сувязі з гэтым прыйшлося цалкам перакройваць адладжаную праграму выступленняў, а некаторым гуртам і бардам літаральна прама з аўтобуса прыйшлося бегчы на сцэну. І, трэба думаць, такая мітусня не лепшым чынам уплывала на выступленні канкурсантаў.

Але вернемся, што называецца, да першаідэі, да ўласна музычнага конкурсу «Басовішча-92». Наогул, змаглі даехаць у лес пад Гарадок і адпаведна прыняць удзел у фестывалі 12 каманд. Гэта «Уліс», «Палац», «Крама», «Мроя»— усе мінскія, «Талер» (Брэст), «Мясцовы час», «Дзіда», «Ален», «Грунвальд» (Полацка-Наваполацкі кангламерат), «Грамада» і «Вакзал» з Віцебска, «Seven B» з Гродна, а таксама беларуская трэш-каманда з польскага боку «Ліцэй». Акрамя таго свае праграмы прадставілі 8 бардаў: Сяржук Лаўнік з Ліды, Вольга Акуліч, Алесь і Кася Камоцкія з Мінска, Андрэй Мельнікаў з Оршы, Вальжына Цярэшчанка з Гомеля, Лера Сом (Полацк), самы папулярны спявак усіх «Басовішчаў» Віктар Шалкевіч з Гродна і прадстаўніца беларускай дыяспары на Польшчы Эля Бэзюк.

Першы канцэртны дзень быў за бардам Віктарам Шалкевічам. Амаль паўтары гадзіны не адпускала са сцэны публіка свайго любімца. Хаця непадрыхтаванаму слухачу вельмі няпроста «ўрубіцца» ў мову «рваных» песень спевака з Гародні.

Нешта даўно знаёмае «пад фальклор» спрабаваў рабіць «Палац», саліст якога часам занадта захапляўся спевамі фальцэтам. І тым не менш «Палац» прымалі добра. Амаль не пакінулі следу ў памяці надзвычай падобныя барды, і ажывіла праграму толькі «Мроя» са сваімі старымі, але такімі ж, як і раней, энергічнымі хітамі. Сапраўдным адкрыццём дня стала мінская «Крама», што прыемна ўразіла як музычным прафесіяналізмам, так і якасцю тэкстаў.

Другі дзень азнаменаваўся тым жа надрыўным Шалкевічам і палярна ціхімі астатнімі бардамі. Свежы струмень унесла Кася Камоцкая з «Новым небам», ды, бадай, яшчэ экстравагантная Вальжына Цярэшчанка з Гомеля.

Не абышлося і без сюрпрызаў. Напэўна мала хто чакаў падарунка ад зусім невядомай, ды плюс да ўсяго англамоўнай каманды з Гродна «Seven B». Трэба сказаць, тыя, хто не браў на ўвагу гродзенцаў, проста памыляліся. Дарэчы, сярэдні ўзрост удзельнікаў групы — усяго 20 гадоў.

Трэці дзень быў цалкам прысвечаны размеркаванню ўзнагарод сярод «каранаваных асоб», г. зн. лаўрэатаў. А ў перапынках каманд эйфарны працаваў свабодна мікрафон для жадаючых паспрабаваць свае сілы ў вакальным жанры.

Узнагароду ад БАС амаль аднагалосна атрымала мінская «Крама». Сапраўды, высокі ўзровень — і адпаведнае месца. Адно «але». Замест абяцаных арганізатарамі 10 мільёнаў злотых за першае месца «Крама» атрымала ў сваю касу толькі 6. Ну што ж, дзякуй і за гэта. У сувязі з гэтым трэба сказаць, што гурту не пашанцавала. Нашумеламу і заваяваўшаму першае месца сярод бардаў Віктару Шалкевічу прыйшлося задаволіцца толькі асэнсаваннем сваёй вядучай ролі на сучасным этапе: прабач, былі «пенёндзы»— ды ўсе выйшлі.

Што датычыцца прыза за авангард ад нашага земляка, мастака-авангардыста Лёніка Тарасевіча, дык ён дастаўся, як і трэба было чакаць, мінскаму «Улісу», любімай яго камандзе. Хаця цяжка было знайсці штосьці агульнае паміж прафесіяналізмам і авангардам у дачыненні да «Уліса».

Ад радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная» быў абвешчаны прыз нешта накшталт «Ад маладых — маладым». Што канкрэтна ён меў пад сабой, акрамя назвы, так і засталося тайнай, але «яго» атрымалі «Палац», «Мясцовы час» і Кася Камоцкая з усім сваім «Новым небам» (Алесь Кузьмін, лідэр «Мясцовага часу», па сакрэту прызнаўся, што была гэта быццам бы нейкая патэльня).

Быццам бы ўсё: прызы раздадзены, гарэлка з гэтай нагоды выпіта, чарговае «Басовішча» стала набыткам гісторыі, але разам з тым галовы арганізатараў ужо працуюць над увасабленнем чацвёртага па ліку «Басовішча»— года 1993. Але ранавата яшчэ зазіраць у такое далёкае будучае, лепш паслухаем тых, хто працаваў над ажыццяўленнем фестывалю сёлетняга.

Алесь МАКСІМЮК, генератар ідэй на «Басовішчы-92»: — «Басовішча» грунтуецца на энтузіязме некалькіх дзеячаў беларускага Аб'яднання студэнтаў, на непрафесіяналах, таму ўвогуле гэта імпрэза не мае такога высокага майстэрскага ўзроўню, як хацелася б. З аднаго боку, гэта і няблага, бо мерапрыемства само па сабе спантаннае, без усялякай фармалістыкі і афіцыяльшчыны, але з другога назіраецца шмат арганізацыйных недахопаў, і ўвогуле балагану. І таму, калі думаць пра перспектыву «Басовішча», дык трэба, перш за ўсё, паставіць яго на прафесіянальныя рэйкі. Праўда такая: ужо сёння на беларускай культуры, на беларускім слове і музыцы можна рабіць грошы. Г. зн. пара шукаць фірму, якая ўсур'ёз занялася б арганізацыяй фестывалю, і каб атрымалася гэта не толькі дакладна і добра, але і прыбытковая з фінансавага боку. І гэта зусім не утопія, я ўжо заўтрашняя рэальнасць.

Ян МАКСІМЮК, рэдактар «Нівы», суарганізатар «Басовішча-92»: — Многія маюць рацыю, калі сцвярджаюць, што на Беласточчыне ведаюць беларускі рок лепш, чым дома. Так беластоцкае радыё аддаецца беларускую музыку, пасюдова можна купіць касеты з запісамі беларускамоўных гуртоў, прадаюцца плакаты, значкі, а значыць, публіка ўжо падрыхтавана да сустрэчы са сваімі кумірамі, і часта на канцэртах гледачы падхопліваюць хіты, што наўрад ці ўбачыш на Беларусі. Хто ўвогуле папулярны? З бардаў — бясспрэчна, Віктар Шалкевіч, Алесь Камоцкі і Кася Камоцкая з «Новым небам». З гуртоў — «Мроя», «Уліс», дарэчы, апошні мае ў Польшчы аднайменны фан-клуб. У вас зноў жа такога няма. Наогул, не трэба быць спецыялістам, каб заўважыць, што да сённяшняга дня сітуацыя на беларускім рок-рынку для музыкантаў неспрыяльная. Калі ў мінулыя гады афіцыяльныя ўлады такую музыку проста недалюблівалі і ставілі на яе шляху ўсялякія перашкоды, то зараз, здавалася б, сітуацыя ў корані змянілася? Не зусім так. Беларускія музыканты і зараз знаходзяцца ў стане андэграўнду, толькі на гэты раз да расійскай музыкі.

Вось такія меркаванні, ні ў якім разе не пазбаўлены разумнага сэнсу. Справа за малым — рэалізаваць прапанаваныя ідэі, якія пакуль што вісяць над арганізатарамі фантастычных праектаў.

І ў заканчэнне, «падбіваючы бабкі», можна дадаць, што ўсё «Басовішча» каштавала арганізатарам 50 мільёнаў злотых (грошы, якія ўдалося здабыць законным шляхам), ды плюс яшчэ безліч неаплачаных даўгоў. Што і казаць, моцны ўдар па кішэні БАСа. Але на тое яна і маладосць, каб рызыкаваць. А ўвогуле, на наступны раз карыстайцеся парадай Яна Максімюка: прыязджайце на «Басовішча» з правіянтам на тры дні і спальнымі мяшкамі. А ўжо ўсё астатняе — г. зн. баявыя ўмовы, будуць гарантаваныя.

P. S. Як стала вядома з дастаткова дасведчаных крыніц, не ўсім «Басовішча» пайшло на карысць, у прыватнасці, адразу ж пасля фестывалю распалася каманда, якая доўгі час лічылася візітнай карткай Беларусі на былым рок-рынку Саюза. Гэта «Мроя». Прычыны распаду, хутчэй за ўсё, банальныя і тояцца ў асабістых адносінах паміж музыкантамі. Дакладна вядома толькі тое, што экс-лідэр «Мроі» Лявон Вольскі збірае новы састаў. Паводле папярэдніх даных, ён будзе выступаць пад новай назвай. Можна не сумнявацца, што Лявону не складзе цяжкасцей знайсці аднадумцаў, але ўвогуле шкада і «Мроі». І тым не менш жыццё ад гэтага не спынілася.

Ігар КАРНЕЙ.

ПРАЦЯГ ТЭМЫ

НЯСВОЕЧАСОВАЯ ПРАПАНОВА

СЁННЯ, ПРАЦЯГВАЮЧЫ ДЫСКУСІЮ ПРА ГАНАРОВЫЯ ЗВАННІ, МЫ ЗНАЁМІМ ЧЫТАЧОЎ З АФІЦЫЯЛЬНАЙ ДУМКАЙ МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь уважліва разгледзела і абмеркавала на пасяджэнні калегіі прапанову аб адмене ганаровых званняў у галіне мастацкай творчасці, з якой выступіла Камісія Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны, і лічыць яе нясвоечасовай.

Існуючая ў рэспубліцы сістэма аплаты працы работнікаў мастацтва і культуры не ўлічвае якасці і асабістага ўкладу ў стварэнне таго ці іншага твора, не адлюстроўвае цікавасці да іх насельніцтва, не залежыць ні ад ступені папулярнасці творцаў, ні ад ацэнкі крытыкі.

Таму ў цяперашні час прысваенне ганаровых званняў з'яўляецца адзіным стымулам заахвочвання таленавітых работнікаў культуры і мастацтва.

Зразумела, парадак вылучэння на званні рэспублікі патрабуе ўдасканалення. На жаль, многія кандыдаты вядомыя толькі ў невялікім рэгіёне ці нават у сваёй установе. Трэба абавязкова, каб творчая праца набывала рэспубліканскае гучанне або атрымлівала прызнанне за межамі рэспублікі.

З цягам часу, з паляпшэннем эканамічнага становішча і ўдасканаленнем сістэмы аплаты працы ў мастацтве, магчыма будзе адмовіцца ад прысваення званняў. І не толькі ў мастацтве і культуры.

Зараз жа адмаўленне ў праве на званні работнікам культуры выкліча толькі крыўду. Рэспубліка пакуль што не ў стане забяспечыць бюджэтным установам справядлівую аплату. Дык хай жа за выдатную плённую працу творца будзе мець ганаровае званне разам са сціплай даплатай.

Я. ВАЙТОВІЧ,
міністр культуры.

НАВЕЙШАЯ ГІСТОРЫЯ. УСПАМІНЫ І РОЗДУМ

Міхаіл ЗІМЯНІН: «ПАМЫЛКІ ПАЧАЛІСЯ НЕ СА СТАЛІНА, ІХ АДЛІК ВЯДЗЕЦЦА З ЛЕНІНА»

(Працяг. Пачатак у №№ 150—152).

— Няўжо і вы лічыце, што ва ўсіх грахах камуністычнай сістэмы вінаваты толькі адзін Сталін?

— На жаль, памылкі пачаліся не з яго, а з Леніна. Па-першае, Ленін дазволіў сабе захапіцца ў ходзе развіцця партыі, унутрыпартыйнай барацьбы ў РСДРП логікай канфрантацыі і ішоў ёю да дваццатых гадоў. Успрыняўшы і абараняючы марксісцкі тэзіс аб дыктатуры пралетарыяту, ён выключаў варыянт эвалюцыйнага грамадскага развіцця, пераканаўча пацверджаны вопытам заходняй дэмакратыі, што таксама прайшла праз рэвалюцыі. Ён не разумеў тады, што сусветная сацыялістычная рэвалюцыя зусім не з'яўляецца неабходнай.

Паддаўшыся ілюзорнай ідэі Маркса аб перманентнай рэвалюцыі, Ленін прытрымліваўся яе аж да перыяду грамадзянскай вайны і інтэрвенцыі, калі па неабходнасці пайшлі на стварэнне Камуністычнага Інтэрнацыянала і ў той жа час зыходзілі з перспектывы перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі на Захадзе. Але яна аказалася нерэальнай. Дарэчы, гэта памылковая вера зусім не перашкаджала Леніну геніяльна кіраваць сацыялістычнай рэвалюцыяй у Расіі, якой ён яе лічыў, і грамадзянскай вайной, а потым пераходам да мірнага будаўніцтва.

Такім чынам, першая памылка Леніна — выключэнне эвалюцыйнага шляху, выбар шляху канфрантацыйнага, які прывёў да таго, што савецкі лад быў адрынуты капіталістычным захадам як варожы, агрэсіўны, паколькі існавала трацкісцкая тэорыя сацыялістычнай рэвалюцыі, да пары да часу ўспрынятая і Леніным і толькі потым вельмі дыпламатычна перакроеная, перайначаная ім жа... Але ўсё роўна кляймо камуністычнай дыктатуры так і засталося за нашай краінай. І цяпер Бжазінскі смяецца, маўляў, вось і скончылася дыктатура камуністаў, камунізм пацярпеў крах... Але ж у нас камунізму не было і ў паміне!

Ідэя самога камунізму ў прынцыпе высакародная, гэта безумоўна. Не можа будучыня складацца з улады грашовых мяшкоў і безладдзя мільярдаў жабракоў... Ніхто не ведае, як будзе называцца наступны грамадскі лад. Тое, што Маркс назваў камуністычным і што потым ажыццявілася ў выглядзе так званай тэорыі навуковага камунізму — гэта блеф, а не тэорыя, не навука. Як навукі яе няма, ёсць сума ідэй, выказаных, нагавораных, складзеных у выглядзе канцэпцый, дактрын, ёсць усялякае глупства, што напісалі нашы правадыры і тэарэтыкі. А фактычна можна гаварыць толькі пра нейкія наметкі... На жаль, тэорыя навуковага камунізму дагэтуль так і не створана.

І народ наш гэтай псеўдатэорыі не ўспрыняў, ён змагаўся пад лозунгамі сацыялістычнай рэвалюцыі: за зямлю, за волю, за лепшую долю, за мір — пад гэтымі лозунгамі Ленін прывёў яго да перамогі рэвалюцыі і ўсталяваў гэтую перамогу. І народ Леніну верыў і ішоў за ім. А потым усё гэта разарвалі, растапталі, ператварылі пры Сталіне ў рэжым сапраўды развітога насілля, у значнай меры падарваўшага народную веру ў справядлівасць, абяскровілі ў выніку велізарных маштабаў тэрору. Дагэтуль нам не вядомы сапраўдныя яго маштабы. І ўсё ж народ захаваў гэтую веру і з ёю перамог у вайне з фашызмам. Выйграць такія бітвы адным насіллем і тэрорам, як спрабуюць паказаць сёння некаторыя «гісторыкі», нельга, немагчыма. Не, людзі верылі ў сваю краіну, абаранялі сваю радзіму, сваю Айчыну.

Наогул, вось першая памылка Леніна — усталяванне канфрантацыйнага шляху. Памылка Леніна і партыі.

Другая памылка — гэта адзяржаўленне ўсіх і ўсяго. У выніку атрымалася тое, што называецца дзяржаўным сацыялізмам — варыянт, які нельга прызнаць аптымальным. Так, ён працаваў, ён зрабіў многае, гэты варыянт, але ён быў не ідэальны, ён не быў аптымальным і прынёс краіне, на жаль, не толькі пэўныя выйгрышы, але і мноства выдаткаў, дэфармацый, пакут для народа.

У выніку дзяржаўнай арганізацыі кіравання сацыялізмам сама партыя з-за няздольнасці дзяржавы справіцца са сваімі функцыямі — забяспечыць развіццё эканомікі на прынцыпах самаруху — вымушана была ўзяць на сябе неўласцівыя ёй абавязкі.

Трэцяя памылка — гэта ўвядзенне жудаснага аднадумства. Рэзалюцыя аб адзінстве партыі на X з'ездзе была, канешне, буйной памылкай. Яна ўзаконіла потым падаўленне свабоды думкі, свабоды волі, самадзейнасці ў партыі, гэта, паўтараю, адна з карэнных памылак Леніна. У многім у выніку яе сёння і адвярнуліся ад КПСС.

Фактычная бюракратызацыя партыі, дакладней, яе кіраўніцтва, дэфармавала кіраванне партарганізацыямі. Панавалі невуцтва, некампетэнтнасць, неразуменне сапраўдных, глыбокіх унутраных спружын развіцця чалавечых думкі, розуму, годнасці, прыстойнасці.

— А што вы думаеце пра фактычную забарону царквы, веры, распачатую менавіта з падачы Леніна?

— Што датычыцца веры, дык ператварэнне партыяй любой веры ў недапушчальную з'яву для камуніста, у нешта злачыннае — буйнейшая памылка Леніна і КПСС. Веру ў людзей забіраць нельга.

Да таго, як партыя скончыла сваё існаванне, я 52 гады правёў у яе радах. Але ніколі за гэты час не выступаў з антырэлігійнымі прамовамі. Ніколі і нідзе. І не пісаў.

Зірніце на божы свет вакол нас — што мы пра яго ведаем? Так, нам вядомы мільярды зорак, шматлікія сузор'і, чорныя дзіркі і яшчэ, і яшчэ, і яшчэ. Але ўсё роўна зададзімся пытаннем: а што мы ведаем пра Сусвет у цэлым? Што можам сцвярджаць пра яго з упэўненасцю? Наша веданне, на жаль, даволі абмежаванае. Я зусім не хачу выступаць перад вамі ў ролі нейкага містыка, я лічу — Сусвет пазнавальны ў пэўных межах на кожнай ступені грамадскага развіцця, навукі і тэхнікі, і ўсё роўна ў аснове сваёй ён недасягальны, загадкавы для чалавечага розуму.

Адзін можа верыць, а другі не—гэта справа кожнага. Але ставіць рубеж: «Ты не вер! Не смей верыць у Бога!» — гэта проста жудасна! А раптам сапраўды ёсць вышэйшая воля? А ёсць жа нейкая воля ў арганізацыі Сусвету, яна адчуваецца. Якая яна? Наконт гэтага я не асмельваюся гаварыць нічога. Самыя вялікія розумы чалавецтва прызнавалі, што над усім стаіць нейкая сіла ўсемагутная ці Усявышні, яна нясе ў сабе значную долю разумнага, ва ўсякім разе таго, што вызначае меру чалавечай сціпласці, прыстойнасці, нарэшце, сумленнасці ў адносінах да таго, што ёсць мы, абмежаваныя ў сваіх ведах. Любыя рэлігіі, будзем справядлівыя, маюць права на існаванне. Але былі разгромы, расстрэлы і зусім дурныя здзекі з усіх відаў веры — па-мойму, гэта страшэнная памылка. Тым больш, яна ўзмацнілася расстрэламі духавенства, санкцыянiраванымі самім Леніным...

На жаль, ганенне на царкву—на сумленні савецкай дзяржавы. Дарэчы, у многіх камуністычных партыях свету вера не выкаранялася і не выкараняецца. Французскія, італьянскія камуністы, напрыклад, свабодна ходзяць у храмы, гэта зусім не супярэчыць іх палітычным поглядам. Не трэба забываць, што быў жа некалі і хрысціянскі камунізм, няхай нават наіўны... Дарэчы, к канцу жыцця Ленін пачаў усведамляць свае памылкі. У яго разважаннях з'явілася шмат такога, што сведчыла аб глыбокім павароце, ён пачаў разумець: многае зроблена не так, як трэба, і шмат небяспекі пагражае таму, што зроблена. Ён стаў разумець, якая дрэнь яго акружала — усе гэтыя Троцкія, Сталіны, Зіноўевы, Каменевы, Бухарыны, практычна ўсе без выключэння. Я, канешне, не гавару пра ленінскі маладняк, будучых лідэраў, такіх, як Кіраў, Фрунзе, Тухачэўскі, некаторыя іншыя — гэта сапраўды былі людзі чыстыя, сумленныя, вельмі таленавітыя.

А наступныя, Жукаў, напрыклад? Гэта ніякі не палітык, але ў ваеннай справе ён геній, найвялікшае натхненне! Знаходзяцца, аднак, подлыя людзі, якія распачынаюць дыскусіі — а ці быў Жукаў вялікі? Ды якія могуць быць у гэтым сумненні? Каб не ён, мы безумоўна пацярпелі б паражэнне ў найцяжэйшай вайне. Ленінградская, маскоўская, сталінградская, беларуская, берлінская бітвы — гэта ж усё Жукаў! Ён, Ракасоўскі... Так, ён быў грубы, нават жорсткі, але ж ён нікога не расстраляў — лаяўся, здымаў, караў, але не забіваў..

— У яго чыста рускі, пятроўскі характар...

— Абсалютна. Я яго добра ведаў, Жукава. Конеў з ім подла абышоўся... Але калі Конеў прайграў Заходні фронт, было назначана следства, і яго маглі расстраляць, як Паўлава. А Жукаў заступіўся: «Дайце яго мне намеснікам камандуючага фронтам», — і накіраваў пад Калінін. Аднак у 57-м, калі Хрушчоў вырашыў зняць Жукава, Конеў «аддзячыў» свайму выратавальніку — дапамог расправіцца з геніяльным палкаводцам...

Ці вось чытаю ў «Дружбе народов» пра Каралёва — а ці быў ён геніяльны? І тут жа аўтар артыкула адказвае: «Не, я так не лічу!» Будзь жа ты пракляты! Ды якое ты маеш права лічыць ці не лічыць? Калі ён — ЗДЗЕЙСНІЎСЯ, вось што важна! Разумееце: здзейсніў-ся! Не судзяць, непаважаныя, пераможцаў.

Далей, аднак, той жа аўтар прасуе Гагарына, з якім я пазнаёміўся адразу пасля палёту, шмат размаўляў з ім і палюбіў гэтага хлопца назаўсёды. Але карціць абгадзіць святыя імёны і падкідваецца подлае пытанне: а ці здольны быў першы касманаўт выйсці з няштатнай сітуацыі? І тут жа аўтар сцвярджае: «Не, ён быў звычайны лётчык»... Ну якая твая справа судзіць чалавека, які першым выйшаў у космас, а значыць — перамог, здзейсніўся! За адно гэта яго імя на такіх скрыжалях гісторыі запісана, што яно будзе жыць да таго часу, пакуль само чалавецтва будзе існаваць. Вы ўявіце: Гагарын ляцеў у капсуле, у вогненнай капсуле, у невядомасць, з абсалютным няведаннем свайго лёсу, бо да гэтага ўжо гарэлі людзі, сабакі, а ён даверыўся Каралёву і паляцеў. І паводзіў сябе вельмі талкова — не псіхаваў, дакладна кантраляваў сітуацыю, хоць у яго там былі вельмі складаныя моманты. Ведаю пра гэта не па чутках — ён мне асабіста расказваў, па слядах свежых уражанняў. Шарык жа круціўся на ўсю моц!

— Незапланавана круціўся?

— Не, запланавана, але з непрадбачанымі ўскладненнямі. Рэжым спуску аказаўся вельмі цяжкім, перагрузка была 12-разовай, гэта практычна мяжа—15 ужо гібель.

Калі чытаеш вось такіх падонкаў, якія быццам бы даследуюць нашу гісторыю, прэтэндуюць на нейкае вышэйшае веданне і сваю выключную, незакамплексаваную адукаванасць, дык проста здзіўляешся. Я пражыў даволі многа і дастаткова ведаю, вывучаў гісторыю, як гаворыцца, не па першакрыніцах, а па рукапісах... І вось што павінен сказаць як сведка і ўдзельнік вялікіх падзей: жывучы ў гэтай краіне і жадаючы паскудзіць ёй, думайце, дзікуны, хоць бы пра тое, дзе і як гэта трэба рабіць... Ну паскудзь, калі карціць, калі падмывае, але не на людзей жа!

— Міхаіл Васільевіч, слухаючы ваш расказ пра тое негатыўнае, што адбывалася ў жыцці партыі і дзяржавы, нельга не задаць пытанне: чаму супраціўленне гэтаму працэсу было нейкае нясмелае, не вельмі прыкметнае, хоць заўсёды і паўсюдна ёсць людзі светлыя, высокія, для якіх праўда, справядлівасць, імкненне да ісціны — вышэй за ўсё... Была фатальная пакорлівасць, выпакутаванае прымірэнне ці нешта іншае?

— Прымірэння не было, а вось дысцыпліна на мяжы пакорлівасці існавала. У людзей той катэгорыі, да якой адношу сябе я, да ўсяго іншага было яшчэ і пачуццё абавязку, што пераважала астатняе. Мой вышэйшы прынцып, з якім я жыў, жыву і памру, заключаецца ў народнай прымаўцы: родная зямля табе калыска і магіла... Усё жыццё я служыў гэтай зямлі, як салдат, і з тым яе пакіну... Ніякіх іншых мэт, ніякага іншага разумення маіх задач у мяне не было.

Так, я разумеў несправядлівасць, я горка перажываў за няўдачы, за паражэнні. Улічыце, якой школай стала для майго пакалення Вялікая Айчынная з яе сорак першым і іншымі крытычнымі гадамі... Але ніколі — у рэйдах па варожых тылах, у акопе перадавой,— у мяне ніколі не было сумненняў у пастаўленай перада мной задачы: я павінен зрабіць тое, што загадана, інакш можа сарвацца на больш высокім узроўні. Я заўсёды быў упэўнены ў перамозе і ўсё жыццё быў салдатам гэтай краіны, а з часам і гэтай партыі.

Аляксандр УЛІЦЁНАК.

(Працяг будзе).

Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

4 жніўня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Бадзягі Поўначы». Маст. фільм.
16.30. Навіны.
16.35. Экран дзіцячага фільма. «Пітэр Пэн». 2-я серыя.
17.45. «Школа памочнікаў». Мультфільм.
18.00. Дак. фільмы «Вешчая птушка», «Крымскі сезон».
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Рэйцінг.
19.40. Праблемы беспрацоўя ў Мінску. Прамая лінія.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Відэасалон. «Хвароба кахання». Маст. фільм. (Францыя).
23.25. НІКа.
23.40. Паядынак за званне чэмпіёна Еўропы сярод прафесіяналаў па кікбоксінгу.

І канал. Астанкіна.

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Бюро знаходак». Мультфільм. 2-я серыя.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Дак. фільм «Паломніцтва».
9.35. «Свята непаслухмянасці». Мультфільм.
10.25. Сюіта з балета С. Пракоф'ева «Золушка».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. На XXV летніх Алімпійскіх гульнях.
12.55. Канцэрт Дзяржаўнага ансамбля «Руская Поўнач».
13.25. Свет грошай Адама Сміта.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. XXV летнія Алімпійскія гульні.
16.00. «Залаты волас». Мультфільм.
16.15. «Стартынэйджэр».
17.00. Навіны.
17.25. Дыялог.
17.55. «Багатыя таксама плачуць».
18.40. Дзённік XXV летніх Алімпійскіх гульняў.
18.50. «Сакрэтныя службы». 5-я серыя «КДБ».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. XXV летнія Алімпійскія гульні. У перапынку **(23.00)** — Навіны.
0.25. «Зазірні пад маску». Маст. фільм (Фінляндыя). 1-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
7.55. Дак. панарама. «Даліна мрояў».
8.55. Вольны час. «Аўто».
9.10. Майстры. «У ракурсе — сямейны партрэт».
9.55. XXV летнія Алімпійскія гульні. Бокс. Бадмінтон.
12.55. Спорт-шоў.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Мульці-пульці.
16.00. Студыя «Рост». «Пятнаццацігадовы капітан».
16.30. Там-там-навіны.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Дом Шарамецьевых». Перадача 2-я.
17.30. «Матронін двор».
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Сола. Паэт Іўтах Худода.
18.45. «Белы колер айца Кіма».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. XXV летнія Алімпійскія гульні. Конны спорт.
21.00. Акно ў Расію.
22.00. Весткі.
22.20. Спорт-шоў.
22.25. Тэлефільм.
22.55. XXV летнія Алімпійскія гульні. Бокс. Баскетбол (мужчыны).

5 жніўня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Паром», «Сон». Кароткаметражныя фільмы.
9.45. Дзяржаўная мова ў сродках масавай інфармацыі. «Круглы стол» з удзелам пісьменнікаў, журналістаў, грамадскіх дзеячаў.
16.30. Навіны.
16.35. «Лапік і Воблака». Мультфільм.
17.35. Выступае ансамбль народных інструментаў Вілейскай школы мастацтваў.
18.00. Дак. фільмы «Цыпло на Баранцавым моры», «Мітусня вакол «Крата», «Урокі музыкі».
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Тры кіты. Мастацка-публіцыстычная праграма.
20.10. «На рынку ведаў». Да стварэння асацыяцыі недзяржаўных навучальных устаноў у рэспубліцы.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Нехта за дзвярыма». Маст. фільм (Балгарыя).
23.00. «Як пачаць уласную справу». Анонс перадачы.
23.05. НІКа.
23.20. Шануйце песні свае. Спявае М. Мялешка з в. Міхалкі Свіслацкага раёна.

І канал. Астанкіна

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Бюро знаходак». Мультфільм. 3-я серыя.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. Мультфільмы «Па шчупаковаму загаду», «Прыгоды Івашкі».
10.40. Дак фільм «Гісторыя аднаго кахання».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. На XXV летніх Алімпійскіх гульнях.
12.55. Спявае Лідзія Налівайка.
13.10. Тэлемікст.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Сёння і тады».
14.45. XXV летнія Алімпійскія гульні.
15.55. «У пошуках капітана Гранта». 5-я серыя «Бен Джойс».
17.00. Навіны.
17.25. «Прадпрымальнік і бюракраты».
17.55. «Багатыя таксама плачуць».
18.40. Дзённік XXV летніх Алімпійскіх гульняў.
18.50. Дак. фільм «Сакрэтныя службы». 6-я серыя «ЦРУ».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. XXV летнія Алімпійскія гульні. У перапынку **(23.00)** — Навіны.
0.45. «Зазірні пад маску». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Тэма з варыяцыямі. «Сустрэча ў Кліне».
8.20. Дыялогі дылетантаў.
8.55. Арт-абстрэл.
9.55. XXV летнія Алімпійскія гульні. Дзённік Алімпіяды. Лёгкая атлетыка. Конны спорт.
12.55. Спорт-шоў.
13.00. Весткі.
15.00. Бізнес — новыя імёны.
15.15. Сігнал.
15.30. Мульці-пульці. «Цудоўны яблык».
15.40. «Дзіцячыя мары» (Францыя) 13-я серыя.
16.00. Хрысціянская праграма. Нагорная пропаведзь. «Блажэнныя міратворцы...»
16.30. Там-там навіны.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Далёкі Усход»
17.45. М-трэст.
18.00. Тварам да Расіі.
18.15. XXV летнія Алімпійскія гульні. Лёгкая атлетыка. Конны спорт. Вольная барацьба. У перапынку—Весткі. Свята кожны дзень.
22.00. Весткі
22.20. Спорт-шоў.
22.25. XXV летнія Алімпійскія гульні. Лёгкая атлетыка.

РАДЫЁ

5 жніўня

Апошнія паведамленні: 6.00. 7.00, 10.00, 15.00, 19.45, 23.00.

7.00 — «Радыёфакт». 8.15 — «Вясковыя ростані». 9.15 — нататкі М. Базарэвіча. 10.15 — для дзяцей. «Хвілінкі-весялінкі». 10.35 — П. Місько. «Казадзераза». Перадача 1-я. 11.20 — «Як жывеш, гарадок?». Перадача з пасёлка Радашковічы Маладзечанскага раёна. 12.00 — «Апоўдні». 13.00 — «У абедзенны перапынак». 14.00 — канцэрт. 15.15 — «У свеце аперэты». 16.05 — Я. Пархута. «Акварэлі аднаго лета». 17.00 — эстрадны калейдаскоп. 18.00 — перадачы абласнога радыё 19.00 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 20.05 — вячэрняя казка 20.25 — «Мост». 22.30 — «Сябрам старадаўняга рамансу». Канцэрт. 23.10 — «Фан-клуб». 0.00 — «Начны канал».

НАДВОР'Е

4 жніўня

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца пераменная воблачнасць, па заходняй палавіне месцамі кароткачасовыя дажджы, навальніцы. Тэмпература паветра ў Гродна — 25—27, Мінску, Віцебску — 27—29, Брэсце, Магілёве — 28—30, Гомелі — 29—31 градус цяпла.

У наступныя двое сутак: 5 жніўня кароткачасовыя дажджы, навальніцы, 6-га — у асноўным без ападкаў. Тэмпература паветра 5 жніўня ўначы 12—17, удзень 19—24, па Гомельскай вобласці 28—32 градусы цяпла, 6-га — уначы 7—12, удзень — 21—26 градусаў вышэй нуля.

Л. САНКЕВІЧ, інжынер-сіноптык.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Першы намеснік галоўнага рэдактара М. МІХАЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін —32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах —32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850. Зак. № 153.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12